

2024

ARVIOINTIKERTOMUS

LAPUA

LAPUAN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Sisällys

Sisällys	1
1 Tarkastustoimi ja arvioinnin toteutus	2
Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely	2
Tarkastuslautakunnan merkitys	3
2 Strategian mukaisten tavoitteiden toteutuminen	4
3 Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	6
Tarkastuslautakunta – onko suutarin lapsella kenkiä	6
Konserniin kuuluvat tytäryhteisöt	7
Tapaus Simpsiönvuori Oy	8
Konserniohje	10
Yleishallinto	11
Sivistyslautakunta	14
Hyvinvointilautakunta	15
Tekninen lautakunta	18
Ympäristölautakunta	21
Investointien toteutus ja suunnittelu	22
Tapaus Kookinkallio	22
Kaupungin taloudellinen asema 2024	24
4 Edellisen vuoden arviointihavainnot	27
5 Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle	30

1 Tarkastustoimi ja arvioinnin toteutus

Tarkastuslautakunta on kokoontunut tilikauden 2024 arviointia varten vuoden 2024 aikana 5 kertaa ja vuoden 2025 alussa 6 kertaa. Tehtävänsä toteuttamiseksi lautakunta tutustunut asiakirjoihin sekä kuullut viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä kirjallisesti ja suullisesti. Tarkastuslautakunta on käsitellyt kauden aikana myös sidonnaisuusilmoituksia.

Tarkastuslautakunta on laatinut valtuustokauden arviointien toteuttamissuunnitelman, jonka perusteella lautakunta laatii vuosittain työohjelmansa.

Tilikauden 2024 arvioinnissa tarkastuslautakunta on kiinnittänyt erityistä huomiota teknisen toimialaan. Tämän lisäksi on luonnollisesti perehdytty kaikkiin muihinkin toimialoihin. Arvioinnin materiaali on hankittu tapaamalla ja haastattelemalla viranhaltijoita ja tutustumalla asiakirjoihin.

Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kuntalain 121§:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävät ovat:

- 1. Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat*
- 2. Arvioida, ovatko valtuuston asettamat tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä arvioida, onko toiminta järjestetty tarkoituksen mukaisella tavalla*
- 3. Arvioida talouden tasapainotuksen toteutusta tilikaudella sekä arvioida ohjeistuksen riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää*
- 4. Huolehtia kunnan ja kuntakonsernin tarkastuksen yhteensovittamisesta*
- 5. Valvoa sidonnaisuusilmoitusten noudattamista ja tiedottaa niistä valtuustolle*
- 6. Valmistella kaupunginhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.*

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 1.8.2021 alkaen (kaupunginvaltuuston päätökset Kv 2.8.2021 §7, Kv 13.9.2021 §8 ja Kv 13.12.2021 §26):

Jäsen	Varajäsen
Markku Keskikallio, pj (14.12.21–)	Mika Raninen (13.9.2021-21.1.2025)
Hanna Peräaho, varapj	Riitta Panula
Jukka Tauriainen	Reijo Rajala
Kari Nirha	Henrik Seppä-Lassila
Nina Aila	Elina Espinal

Tarkastuslautakunta on kuullut eri toimialojen edustajia niissä asioissa, joiden esilletulo on edellyttänyt kuulemistä. Samalla lautakunta on saanut tietoa keskeneräisistä hankkeista, puutteista, eri toimintojen tämänhetkisestä tilasta ja tulevaisuuden näkymistä.

Lautakunnan jäsenet ovat perehtyneet tarkastustointa sekä kunnan toimintoja koskevaan lainsäädäntöön, kunnan hallintosääntöön ja muihin ohjeistoihin.

Tarkastuslautakunta on huomioinut työskentelysäännön seuraavat esteellisyudet:

Markku Keskikallio: ympäristölautakunnan varapuheenjohtaja, keskusvaalilautakunnan jäsen
Hanna Peräaho: sivistyslautakunnan jäsen
Nina Aila: Lapuan Energia oy:n hallituksen jäsen

Tarkastuslautakunnan merkitys

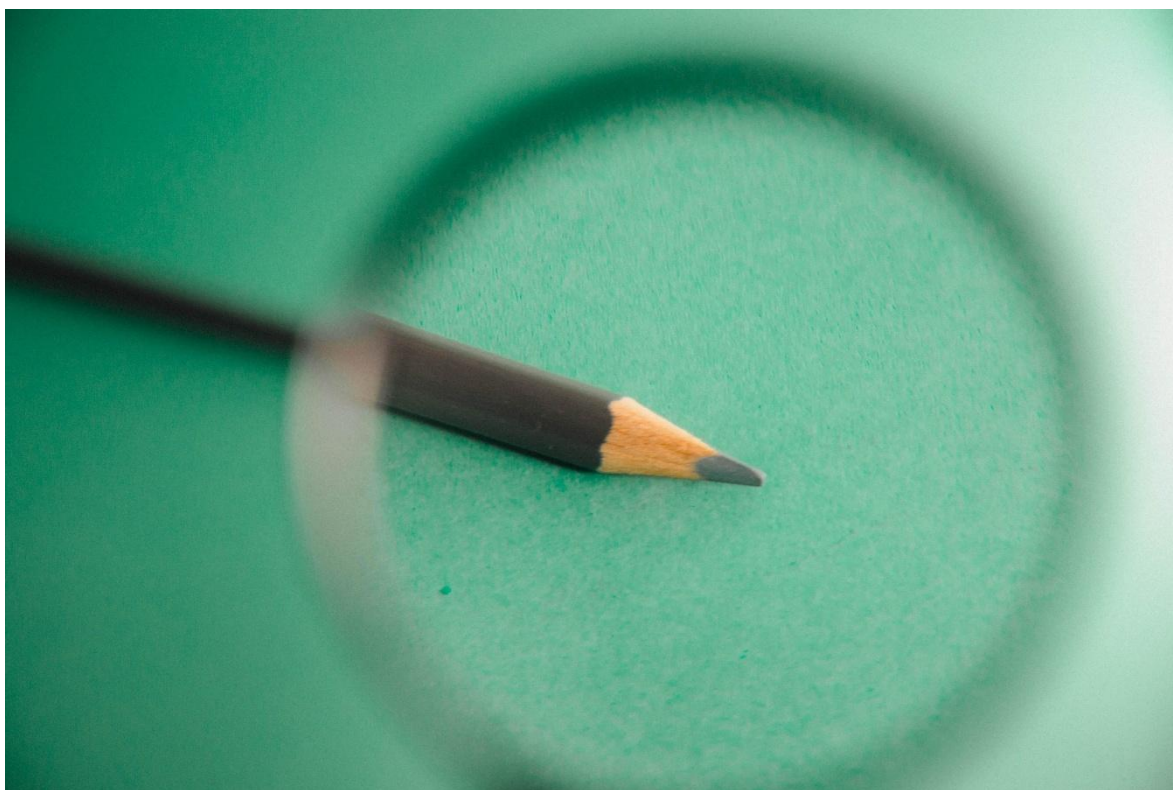
Tarkastuslautakunta toimii suoraan kaupunginvaltuuston alaisena ja toimittaa tehtävänannon mukaisesti valtuustolle arvioita siitä, ovatko valtuuston kunnan toiminnalle asettamat tavoitteet toteutuneet. Lautakunta seuraa erityisesti poikkeamia annetuista ohjeista ja tavoitteista, pyytää eri hallintokunnilta selvityksiä poikkeamien syistä, esittäen valtuustolle saamansa selvityksen realistisuuden, sekä tarvittaessa esittää näkemyksensä saatujen selvitysten relevanssista suhteessa kaupunginvaltuuston asettamiin tavoitteisiin.

Tarkastuslautakunta seuraa kaupunginhallinnon toimintaa valtuuston hyväksymän kuntastrategian

ja talousarvion näkökulmasta. Kaupungin uusi strategia valmistui 2023 ja oli täysimittaisesti käytössä vuonna 2024.

Lautakunnan on puututtava arviointikertomuksensa kunnan talouden tasapainottamiseen, jos kunnan talous tai sitä koskevat suunnitelmat ovat alijäämäisiä. Erityinen paino asetetaan tasapainottamistoimenpiteiden realistisuudelle ja riittävyydelle.

Tarkastuslautakunta seuraa antamiensa toimenpideehdotusten toteutumista käytännössä, ja valvoo, että valtuuston hyväksymät toimenpiteet ja muutokset toiminnassa ja strategiassa tulevat täytetyiksi.

Tarkastuslautakunta tarkastelee kaupungin hallinnon toimintaa kuin suurennuslasin läpi. Sen tehtävänä on tuoda esiin olennaiset huomiot ja terävöittää päätöksenteon perustaa. (Kuvituskuva. Pixabay.com)

2 Strategian mukaisten tavoitteiden toteutuminen

Lapuan kaupungin strategia 2023 rakentuu kolmen päätavoitteen – hyvinvoinnin lisäämisen, kasvun varmistamisen ja talouden tasapainon ylläpitämisen – varaan. Näitä tavoitteita konkretisoivat kahdeksan strategialupausta, joiden pohjalta laaditut toimenpiteet ovat monipuolisia ja selkeästi kuntastrategian kanssa linjassa.

Vuoden 2024 talousarviotavoitteet tukivat strategiaa. Tilinpäätöksen 2024 perusteella voidaan todeta, että strategiatavoitteet ovat ajankohtaisia ja relevantteja. Toimenpiteet on johdettu selkeästi strategialupauksista ja muodostavat kokonaisuutena konkreettisen ja mitattavan toimintakentän.

Hyvinvoinnin lisääminen

Hyvinvoinnin strateginen tavoite näkyy Lapuan kaupungin toiminnassa laajasti sekä toteutetuissa toimenpiteissä että vuoden 2024 talousarviotavoitteissa. Kaupungin strategiassa hyvinvoinnin lisääminen on määritelty läpileikkaavaksi painopisteeksi, joka kohdistuu eri ikäryhmiin, palveluiden saatavuuteen, osallisuuteen sekä arjen laatuun. Tätä tavoitetta on tuettu johdonmukaisesti konkreettisilla toimenpiteillä.

Strategian mukainen sitoutuminen kestäväan kehitykseen, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen näkyy myös tilinpäätöksen sisällöissä esimerkiksi osallistavan budjetoinnin käyttöönotossa ja henkilöstöohjelmien toteutuksessa. Toiminnallisten painopisteiden laatiminen ja talousarviotavoitteiden sitominen strategiaan osoittaa, että strategiaa ei ole jätetty irralliseksi asiakirjaksi, vaan sitä toteutetaan määrätietoisesti käytännön toiminnassa.

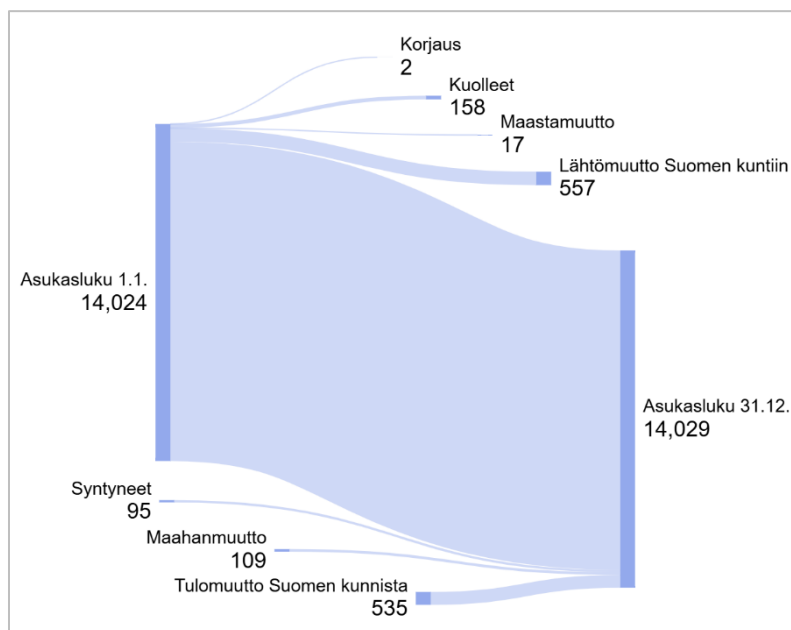
Kasvun varmistaminen

Kasvun varmistamiseen tähtäävät strategiset toimenpiteet, kuten työllisyyspalveluiden paikallistaminen, elinkeino-ohjelman päivittäminen ja

markkinoinnin kehittäminen, tukevat kaupungin veto- ja pitovoimaa. Vaikka luonnollinen väestönkasvu oli negatiivinen, nettomuuttovoitto oli positiivinen ja väkiluku kasvoi hieman.

Kaupungin tavoitteena on kasvattaa väkilukuaan. Kaupungissa oli Tilastokeskuksen väestön ennakkotilaston mukaan vuoden 2024 lopussa 14 029 asukasta (tarkistettu 2.5.2024).

Väkiluku vuoden 2024 lopussa oli käytännössä sama kuin vuoden alussa. Yhdeksän vuotta jatkunut vähenevä trendi taittui. Syntyneiden määrä pieneni 6 prosenttia edellisvuodesta noudattaen vuodesta 2015 alkanutta laskevaa trendiä. Kuolleiden määrä oli syntyneisiin nähden yli 1,5-kertainen. Kokonaisnettomuutto oli +70 asukasta. Väestönmuutokseen vaikuttaneet tekijät on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Lapuan asukasluvun muutokseen vaikuttaneet tekijät vuonna 2024. Korjaus (-2 asukasta) on tehty tilastolukujen yhteensovittamiseksi. Lähde: Tilastokeskus, väestön ennakkotilasto. Viitattu: 2.5.2025

Lapuan työpaikkaomavaraisuus vuonna 2023 oli 77,0 prosenttia. Vuoden 2024 tilastolukua ei ollut arviointikertomusta kirjoitettaessa saatavissa.

Talouden tasapainon ylläpitäminen

Talouden on oltava tasapainossa, jotta kaupunki voi pitemmällä aikavälillä tuottaa tehtäväänsä olevat palvelut.

Talouden tasapainon ylläpitäminen näkyy Lapuan kaupungin toiminnassa vuonna 2024 selkeänä strategian toteutumisenä. Talousarvio oli selvästi alijäämäinen. Tilikauden tulos oli kuitenkin ylijäämäinen lähinnä budjetoitua suurempien verotulojen ansiosta. Taseeseen kertynyt ylijäämä vahvistui. Vuonna 2024 nettoinvestoinnit olivat käytännössä yhtä suuret kuin poistot.

Tämä kertoo siitä, että taloudenhallinta on ollut kunnallista ja reagointi muuttuvaan taloustilanteeseen on onnistunut. Tulos saavutettiin erityisesti kunnallisverotulojen kehittymisen, toimintakulujen maltillisen kasvun ja korkokulujen budjetoitua pienemmän toteuman ansiosta. Käyttötalous pysyi hallinnassa, ja vuosikate riitti kattamaan poistot. Investointien tulorahoitusprosentti oli 107, mikä tarkoittaa, että investoinnit rahoitettiin tulorahoituksella ilman uutta merkittävää velanottoa.

Talouden tasapainon tukemiseksi strategiaan kirjatut toimenpiteet, kuten palveluverkoston ja palvelutason arviointi, prosessien kehittäminen, hankintojen tehostaminen ja poikkihallinnollinen yhteistyö, ovat näkyneet käytännön toiminnassa. Tilinpäätöksessä kuvataan, kuinka näiden toimenpiteiden avulla on hillitty kustannusten kasvua, erityisesti henkilöstömenoissa ja palvelujen ostoissa. Samanaikaisesti vakituista henkilöstöä on vähennetty maltillisesti pääosin eläköitymisten kautta, mikä tukee taloudellista sopeutumista ilman henkilöstöön kohdistuvia äkillisiä leikkauksia.

Kaupungilla on kertynyttä ylijäämää lähes 27,4 miljoonaa euroa, mikä antaa vakautta ja liikkumavaraa tulevien vuosien ennakoidusti vaikeampaan taloustilanteeseen. Kaupunki on myös pystynyt säilyttämään investointikyvyn: vuoden 2024 nettoinvestoinnit olivat 6,9 miljoonaa euroa, ja ne toteutettiin kokonaan ilman lisävelkaantumisen tarvetta. Vaikka kokonaislainamäärä kasvoi hieman, kaupungin lainanhoitokyky säilyi edelleen tyydyttävällä tasolla.

Tarkastuslautakunnan arvio

Lapuan kaupungin strategiatavoitteet ovat perustellut ja ajankohtaiset. Lupauksiin liittyvät toimenpiteet ovat linjassa tavoitteiden kanssa. Tilinpäätöksen perusteella talousarviotavoitteet tukivat strategian toteuttamista, ja kaupunki on onnistunut yhdistämään kestävä taloudenpidon ja strategian mukaisen kehittämisen.

Tarkastuslautakunnan näkökulmasta strategisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2024 on varsin onnistunutta, mutta sisältää myös kehittämistarpeita etenkin tavoitteiden vaikutusten arvioinnin ja mittariston osalta.

Strategisten hyvinvointitavoitteiden seuranta tulee jatkossa tehdä useamman vuoden tarkasteluhorisontilla mitattavien tunnuslukujen avulla, jotta vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin yli hallintorajojen.

Tarkastuslautakunta pitää vuoden 2024 taloudenhoitoa kokonaisuutena onnistuneena, mutta muistuttaa, että taloudellista liikkumavaraa ei tule käyttää pysyviin menoihin ennen kuin vuoden 2025 kehitys, erityisesti valtionosuuksien ja verotulojen suunta, varmistuu. Lisäksi huomionarvoista on, että velkaantuneisuus jatkoi kasvuaan ja lainanhoitokyky heikkeni, mikä vaatii jatkossa tarkempaa seurantaa.

Lautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin kasvuun liittyviä tavoitteita konkretisoidaan jatkossa numeerisilla tavoitteilla, ja niiden toteutumista seurataan vuosittain. Kasvun tavoitetta tulisi myös tarkastella kriittisesti suhteessa kansalliseen väestökehitykseen ja alueellisiin vetovoimatekijöihin.

Yleisesti tarkastuslautakunta katsoo, että strategiaa on viety eteenpäin johdonmukaisesti ja tavoitteiden toteutusta on tukenut tasapainoinen talous. Silti kaupungin strategian vaikuttavuus jää osin epäselväksi, sillä toimenpiteiden ja strategisten tavoitteiden välinen yhteys ei kaikilta osin ole läpinäkyvästi mitattavissa. Tavoitteiden toteutumista tulisi seurata systemaattisemmin ja esittää valtuustolle selkeämmin analysoitavassa muodossa, esimerkiksi strategisten mittareiden tai vuosittaisen vaikutusraportoinnin avulla. Tämä vahvistaisi strategian ohjausvaikutusta ja tukisi päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

3 Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toimialueiden tavoitteiden toteutumista on peilattu talousarviokirjauksiin ja strategiaan tavoitteisiin.

Tarkastuslautakunta – onko suutarin lapsella kenkiä

Tarkastuslautakunnan vuoden 2024 määräraha oli 36 700 euroa. Toteutuma oli 40 666,28 euroa eli ylitys oli 3 966,28 euroa (110,8 %). Ylitys johtui tilintarkastusyhteisön vaihtumisen aiheuttamasta laskutustahdin muutoksesta. Valtuusto hyväksyi ylityksen kokouksessaan 17.2.2025 (§5).

Vuonna 2023 lautakunnan määrärahoista käytettiin vain 50,2 prosenttia, eli käyttämättä jäi lähes

17 000 euroa johtuen tilintarkastusyhteisön laskutuksen siirtymisestä.

Kaupungin sisäistä valvontaa on kehitetty ja siinä on siirrytty kuukausittaiseen talousraportointiin lautakunnille. Tarkastuslautakunta tosin ei saanut vuoden 2024 aikana kuukausittaisia raportteja kuin erikseen pyytäessään.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunnan määräraha on pieni sekä absoluuttisesti, että ympäristökuntiin verraten väkimäärään suhteutettuna. Määräraha mahdollistaa riippumattoman arviointityön toteuttamisen, kun sen käyttö on läpinäkyvää, perusteltua ja ennakoivaa. Suunnitelmallinen talouden seuranta tukee lautakunnan uskottavuutta ja päätöksenteon laatua.

Lautakunnan talousarvion toteutuman seuranta ei ollut riittävällä tasolla vuonna 2024. Lautakunnan olisi pitänyt vaatia kaupungin talousjohdolta säännöllistä raportointia sekä seurata aktiivisesti laskutusta ja käyttötalouden toteutumista.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että jatkossa talousarvion toteumaa seurataan kuukausittain sekä tilintarkastukseen, ostopalveluihin ja asiantuntijatyöhön liittyvät kustannukset ennakoidaan arviointisuunnitelmaa laadittaessa, ja niiden osuus budjetista arvioidaan realistisesti.

Huolellinen talousarvion toteutuman seuranta on jokaisen lautakunnan – myös tarkastuslautakunnan – vastuulla. (Kuvituskuva. Pixabay.com)

Konserniin kuuluvat tytäryhteisöt

Vuoden 2024 aikana käytössä olleet kaupungin omistajapolitiittiset linjaukset ja konserniohje on hyväksytty 2018. Molempia asiakirjoja päivitettiin tilikauden aikana.

Kaupungin konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja. Kaupunginhallitus ei ole erikseen määrännyt konsernijohtoon muita viranhaltijoita.

Tytäryhteisöjen on raportoitava kaupungille talousarviosta, osavuositarkastuksesta sekä tilinpäätöksestä. Kaupunginhallitus on kutsunut yhtiöiden johtoa kokouksiinsa antamaan tilannekatsauksen toiminnaan.

Lapuan kaupungin kuntakonserniin kuuluvat tytäryhteisöt, osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät muodostavat kokonaisuuden, jolla on merkittävä vaikutus kaupungin talouteen, erityisesti konsernilainamäärän ja investointiriskien kautta.

Konsernitilinpäätöksen mukaan koko konsernin toimintakate oli noin 33 000 euroa alijäämäinen ja tilikauden tulos 387 000 euroa. Tytäryhteisöt heikensivät konsernin tulosta, sillä niiden yhteenlaskettu tulos oli noin 250 000 euroa tappiollinen.

Konsernin kokonaislainamäärä nousi 100,6 miljoonaa euroon eli 7 172 euroon asukasta kohden. Lainamäärän kasvuun vaikuttivat erityisesti tytäryhteisöjen investoinnit, joiden riskienhallintaan ja läpinäkyvyyteen tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota.

Kaupunki jatkoi toimintansa rahoittamista uudemalla miljoonan euron suuruisen lyhytaikaisen lainan tytäryhtiöltään Lapuan energia oy:ltä. Lainaa ei uusimisen yhteydessä lyhennetty, vaan maksettu siitä pelkästään korot. ohjausta.

Tarkastuslautakunnan arvio

Lapuan kaupungin konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja osakkuusyhteisöt muodostavat rakenteellisesti merkittävän kokonaisuuden, joka vaikuttaa sekä kaupungin talouteen että strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Erityisesti tytäryhtiöiden investointipaineet ja kaupungin takaamat velat kasvattavat taloudellista riskiä, jota tulee hallita johdonmukaisella konserniohjauksella ja riskien ennakoinnilla.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin konsernirakennetta tarkastellaan säännöllisesti osana strategista omistajaohjausta. Tytäryhteisöjen perustamisen, yhdistämisen ja mahdollisen toiminnan lopettamisen tulee perustua selkeään arvioon siitä, miten ne tukevat kaupungin ydintehtäviä ja strategisia tavoitteita. Vastavasti kaupungin omistuksista ja roolista osakkuusyhteisöissä on arvioitava, tuottavatko ne lisäarvoa ja ovatko ne taloudellisesti sekä toiminnallisesti perusteltuja.

Tarkastuslautakunta korostaa, että tytäryhteisöjen investoinnit ja niihin liittyvät riskit eivät saa jäädä konsernijohtoon näkökulmasta erillisiksi saarekkeiksi. Jokainen suurempi investointi vaikuttaa suoraan konsernitaseeseen, ja takaus- tai lainajärjestelyt voivat merkittävästi lisätä kaupungin epäsuoria vastuita. Investointeja ja rahoitusta tulisi siksi tarkastella konsernitasolla ja pitkäjänteisesti, ei pelkästään yhtiökohtaisesti.

Kaikkien tytäryhteisöjä koskevien päätösten, ml. omistusjärjestelyjen yhteydessä on huolehdittava siitä, että konsernin kokonaisuus ohjaa päätöksentekoa, ei yksittäisten yhtiöiden lyhyen aikavälin näkökulmat. Konsernirakenteen ja konsernin taloudellisen tilan jatkuva tilannearviointi mahdollistavat pitkäjänteisen omistajapolitiikan toteuttamisen ja ehkäisee tilanteita, joissa yksittäinen yhtiö voisi toimia kaupungin kokonaisstrategian ulkopuolella tai sen vastaisesti.

Tarkastuslautakunta pyytää konsernijohtoa antamaan selvityksen, mihin toimiin on ryhdytty tai aiotaan ryhtyä edellä mainittujen seikkojen suhteen.

Tapaus Simpsiönvuori Oy

Simpsiönvuori Oy on kaupungin kokonaan omistama yhtiö, joka pyörittää rinnehihtokeskusta Simpsiönvuorella ja tarjoaa ravintolapalveluja asiakkaille. Yhtiön toimitusjohtajana toimi vuoden 2024 alussa sivutoimisesti kaupungin viranhaltija. Päätoimisen toimitusjohtajan palkkaamista on selvitetty aiemmin, mutta asiassa ei ollut edetty.

Vuoden 2024 aikana yhtiön tekemistä investoinneista ja taloudenhoidosta saadut tiedot nostivat yhtiön toiminnan tarkastuslautakunnan tarkemman arvioinnin kohteeksi.

Keskipiste-hankkeen alkuperäinen kustannusarvio oli noin 1,9 miljoonaa euroa. Rakennusta varten haettiin 1,8 miljoonan euron pankkilaina, mutta investointi ylitti arvion merkittävästi: toteutuneet kustannukset olivat lähes 3,2 miljoonaa euroa. Kaikki budjetoidut osa-alueet ylittyivät. Hankkeen rahoitusta vahvistettiin vuonna 2024 kaupungin antamalla 1,0 miljoonan euron lisälainalla.

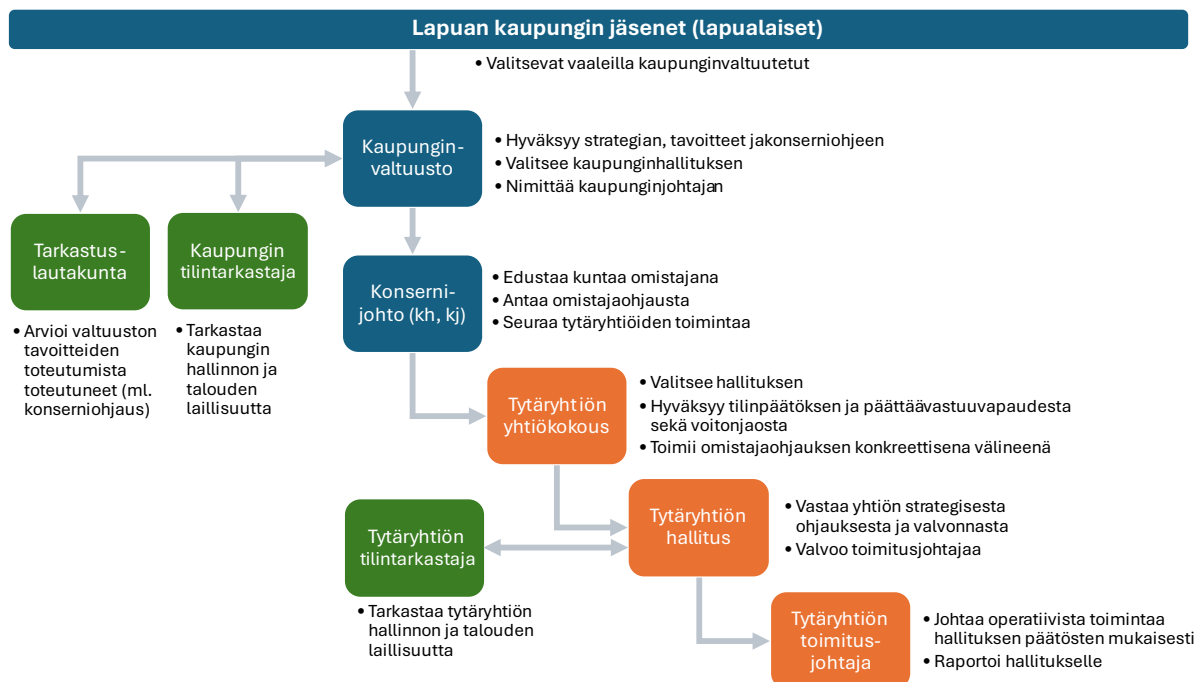
Yhtiön hallinnossa ja sisäisessä valvonnassa on vuonna 2024 tapahtunut poikkeamia. Keskipisteen

rakentaminen alkoi heinäkuussa 2023. Yhtiön heikko kassatilanne tuli konsernijohtoon tietoon elokuussa 2024.

Havaittujen ongelmien myötä yhtiön hallitus vapautti entisen toimitusjohtajan Markku Turjan tehtävistään 26.8.2024 ja valitsi Juha-Matti Näykin vt. toimitusjohtajaksi. Samalla hallituksen puheenjohtajaksi nimettiin Hanna-Maria Kortesoja.

Kaupungin konsernijohto lähti selvittämään yhtiön talouden tilaa, mikä edellytti mm. sitä, että tilitoimistolla teetätettiin kirjanpitoaineiston koostaminen. Ilman tätä olisi ollut käytännössä mahdotonta arvioida kirjanpidon oikeellisuutta ja kokonaisuutta. Tilanteen selvittämiseksi käynnistettiin konsernijohtoon tilaamana laajennettu tarkastus, joka olisi voitu tarvittaessa laajentaa erityistilintarkastukseksi.

Tarkastuslautakunnan konsernijohtolta saamien tietojen mukaan väärinkäytöksiä ei havaittu, mutta yhtiön sisäinen hallinto ja valvonta ei toiminut niin kuin osakeyhtiössä sen tulisi toimia (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Kaupunginhallinnon ja tytäryhtiön johto- ja raportointisuhteet. Sinisellä pohjalla kaupungin toimielimet, oranssilla tytäryhtiön toimijat ja vihreällä ulkoisen valvonnan toteuttajat.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunnan arviointivelvollisuus ja tiedonsaantioikeus ulottuu konsernijohtoon toimenpiteisiin ja hallussa oleviin asiakirjoihin. Tarkastuslautakunnalla ei ole oikeutta saada nähtäväkseen tytäryhteisöjen sisäisiä asiakirjoja. Simpsionvuori Oy:n Keskipiste-investoinnin aikana voimassa oli Lapuan kaupungin vuonna 2018 hyväksytty konserniohje.

Simpsionvuori Oy:n tapauksessa konsernijohto ei saanut riittävää ja ajantasaista tietoa tytäryhtiön taloudellisesta tilanteesta, jotta omistajaohjausta olisi voitu antaa ajoissa ennen kuin yhtiö ajautui lähes konkurssin partaalle.

Vuoden 2018 konserniohjeessa on selkeästi määritelty konsernijohtoon (kaupunginhallituksen, kaupunginjohtajan ja erikseen määrättyjen viranhaltijoiden) vastuu kaupunkikonsernin osien toiminnan, tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seurannasta. Lisäksi tytäryhteisöiltä edellytettiin puolivuositteista raportointia talouden ja tavoitteiden toteutumisesta.

Konserniohjeessa (5 §) todetaan, että konsernijohto vastaa konsernin valvonnasta ja tavoitteiden toteutumisen seurannasta. Tämä vastuu ei ole luonteeltaan passiivinen, eli vastuun toteuttamiseksi oli myös hankittava tarvittava tieto. Tarkastuslautakunnan kuulemisissa saaman tiedon mukaan konsernijohtolla ei ollut havaintoa yhtiön taloudellisen tilanteen kriisiytymisestä, joten lisätietoja ei erikseen pyydetty. Mikäli olisi havaittu, että puolivuotisoraportit eivät olleet riittäviä, konsernijohtolla olisi kuitenkin ollut oikeus ja velvollisuus pyytää täydentävää tietoa tai järjestää jopa ylimääräinen raportointi.

Konsernijohtoon reagointi tilanteeseen oli asianmukaista siinä vaiheessa, kun ongelmat tulivat julki. Kaupunginjohtaja ryhtyi selvittämään yhtiön taloustilannetta, teetäti tilintarkastusyhteisöllä selvityksen ja varmisti, että tiedonsaantioikeudet toteutuvat.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan konsernivalvonnassa oli puutteita erityisesti seuraavilla osa-alueilla:

1. Seuranta ja raportointi: Kaupungin konsernijohto ei ollut saanut, eikä hankkinut riittävästi ajantasaista, vertailukelpoista taloustietoa yhtiön taloudellisesta tilanteesta, vaikka rakentaminen oli käynnissä ja kustannusylityksiä alkoi syntyä jo varhain.

2. Konserniohjeen toimeenpano: Vuodelta 2018 oleva konserniohje ei sisältänyt riittäviä menettelytapoja investointien raportointiin tai häiriötilanteisiin.

Vaikka kaupungin konsernijohto lopulta toimi määrätietoisesti ja läpinäkyvästi tilanteen selvittyä, tilanne paljastaa rakenteellisia heikkouksia konserniohjauksessa, joita onkin pyritty korjaamaan konserniohjeen päivittämisellä.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tytäryhtiöiden hallinnon roolien terävöittämiseen, jotta jokainen toimija tunnistaa ja omaksuu tehtävänsä, toimivaltansa ja vastuunsa. On myös tarpeen panostaa hallitusten jäsenten perehdytykseen ja koulutukseen, jotta tehtäviin nimitetyt henkilöt ovat perillä erityisesti talouden valvontaan, vastuisiin (huom.! henkilökohtainen vastuu) ja tiedonsaantioikeuksiin liittyvistä seikoista.

Konserniohje

Simpsonvuori Oy:n investointihankkeen yhteydessä vuonna 2024 ilmenneet konsernin johtamisen puutteet ovat olleet merkittävä peruste konserniohjeen päivittämiseksi. Uusi ohje hyväksyttiin

valtuustossa 9.12.2024 ja se tuli voimaan 1.1.2025. Se sisältää useita konkreettisia parannuksia, joilla pyritään vahvistamaan konsernijohtoon seurantakykyä ja ennakoivaa ohjausta.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta katsoo, että päivitettyyn konserniohjeeseen sisältyvät vaatimukset neljännesvuosittaisesta raportoinnista, yli 500 000 euron investointien seurannasta, sekä ennakkokannan hakemisesta merkittäviin päätöksiin, ovat olennaisia lisäyksiä. Näiden määräysten täysimääräinen soveltaminen olisi todennäköisesti mahdollistanut Simpsonvuori Oy:n taloudellisen tilanteen ongelmien varhaisemman havaitsemisen ja siten estänyt niiden laajenemisen.

Tytäryhteisöiltä saadut kommentit osoittavat kuitenkin, että uuden konserniohjeen toimeenpano ei ole ongelmattonta. Raportointivelvoitteisiin liittyy huolta resursseista, käytännön toteutuksesta ja konsernijohtoon tukeen liittyvistä odotuksista. Lisäksi ohjeen ennakkokantamenettely ja sen soveltamisen rajat vaativat jatkossa selkeyttämistä.

Tarkastuslautakunta katsoo, että konsernijohtoon roolia valvonnassa ja ohjauksessa tulee edelleen vahvistaa. On tärkeää, että konsernivalvonta ei jää muodolliseksi, vaan perustuu konkreettisiin seuranta-apoihin. Uusi konserniohje on sisällöllisesti oikeasuuntainen ja riittävä, mutta sen vaikuttavuus riippuu olennaisesti sen käytännön toteutuksesta ja seurannasta. On tärkeää, että konsernijohto seuraa systemaattisesti ohjeen noudattamista, tarjoaa tukea tytäryhteisöille ja tarvittaessa päivittää ohjetta toimintaympäristön muuttuessa.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että:

a) kaupunginhallitus seuraa aktiivisesti ohjeen jalkauttamista ja tytäryhteisöjen valmiuksia toteuttaa sen määräykset, b) tytäryhteisöjen hallituksille ja toimitusjohtajille järjestetään koulutusta ohjeen sisällöstä ja käytännön soveltamisesta, c) konsernijohto arvioi vuoden 2025 lopussa konserniohjeen toteutumista ja sen vaikuttavuutta, erityisesti raportointikäytäntöjen osalta sekä raportoi havainnoista kaupunginvaltuustolle.

Yleishallinto

Koko hallinnon tärkein tehtävä on tuottaa kuntalaisille palveluita taloudellisesti ja tehokkaasti.

Yleishallinnon toiminta ulottuu kaikkeen kaupungin toimintaan. Haasteita on useita, joista vähäisin ei ole kaupungin lasten ja nuorten palveluiden tuottaminen ja heidän hyvinvointinsa takaaminen.

Kuntaliiton tekemän Kuntalaistutkimus 2024 mukaan Lapua on selvinnyt kuntalaisten mielestä joko hyvin tai erinomaisesti eri palvelujen saatavuuden suhteen. Saman tutkimuksen mukaan kuntalaiset ovat pääosin tyytyväisiä. Lukio ja ammatillinen koulutus ovat tutkimuksen mukaan erinomaisella tasolla verrattuna koko maahan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kaupungin päivittäistä johtamista ja toiminnan ohjausta. Niiden tavoitteena on varmistaa toiminnan laillisuus, taloudellisuus ja tuloksellisuus sekä tukea strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista. Kaupunginhallitus vastaa kokonaisuudesta, mutta jokainen toimiala ja vastuualue vastaa omasta valvonnastaan.

Vuoden 2024 aikana sisäisen valvonnan kehittämistyötä jatkettiin. Kaupunginhallitus hyväksyi uuden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen 2.12.2024. Uusi ohje astuu voimaan vuoden 2025 alussa. Lisäksi johtoryhmä laati täsmentävän ohjeen "Sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana toimintaprosesseja", jolla pyritään juurruttamaan valvontakäytännöt osaksi arjen toimintaa.

Sisäisen valvonnan käytäntöihin kuuluivat muun muassa: 1) talouden toteumien kuukausiraportointi kaupunginhallitukselle, 2) osavuosikatsaukset neljännesvuosittain valtuustolle ja 3) investointien toteutumien tarkastelu johtoryhmässä kustannuspaikkakohtaisesti.

Riskienhallinta on kaupungissa hajautettu toimialoille, ja riskit tunnistetaan osana toiminnan suunnittelua ja raportointia. Vuoden 2024 tilinpäätöksessä korostuvat:

- henkilöstöriskit erityisesti pienen organisaation sijaisjärjestelyjen ja tehtävien yhdistelyn osalta,
- konserniriskit liittyen tytäryhteisöjen valvontakykyyn ja raportoinnin viiveisiin,
- kehittämistarpeet toimintatapojen yhtenäistämässä teknisen keskuksen toiminnassa

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt riskienhallinnan perusteet, mutta kaupungilla ei ole nimettyä sisäistä tarkastajaa eikä erillistä sisäisen tarkastuksen yksikköä. Tämä on sinänsä yleistä pienissä ja keski-suurissa kunnissa, mutta korostaa tarvetta määrittellä, kuinka sisäisen tarkastuksen tehtävä käytännössä hoidetaan.

Uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje luo edellytyksiä sisäisen tarkastuksen käytölle, mutta ei ota suoraan kantaa siihen, kuka tai mikä taho arvioi valvonnan toimivuutta ja riskienhallinnan järjestelmällisyyttä. Sisäisen tarkastuksen rooli jää epäselväksi. Tämä on merkittävä puute, sillä ilman nimettyä toimijaa riskien ja prosessien riippumaton arviointi voi jäädä toteutumatta, erityisesti tilanteissa, joissa johdolla itsellään ei ole valvontakykyä.

Riskienhallinta varmistaa kaupungin toimintojen jatkuvuuden myös häiriötilanteissa.
(Kuvituskuva.Pixabay.com)

Henkilöstö

Lapuan kaupungin henkilöstövoimavarat ovat pysyneet vakaalla tasolla, vaikka kokonaishenkilöstömäärä ja henkilötyövuodet laskivat hieman vuonna 2024 edellisvuoteen verrattuna. Vakinaisen henkilöstön osuus pieneni 80 prosenttiin ja henkilöstön keski-ikä (46,8 vuotta) on valtakunnallista kuntalaa korkeampi. Eläköityminen lisääntyi edellisvuodesta ja pysyy lähivuosina korkealla tasolla. Sairauspoissaolot vähenivät selvästi kaikilla toimialoilla, mutta tekninen toimiala erottuu edelleen korkeammilla poissaololuvuilla. Kehityskeskustelujen kattavuus on parantunut ja työhyvinvoinnin kehittämiseksi on otettu käyttöön uusi työhyvinvointiohjelma.

Henkilöstötutkimus tehtiin loka-marraskuun vaihteessa 2024. Vastausprosentti oli hieman yli 50, mitä voidaan pitää vain tyydyttävänä. Työnantajana kaupunki sai kokonaisuudessaan tyydyttävän arvosanan, kuitenkin yleishallinto sai erinomaisen arvon. Henkilöstön kokonaistyytyväisyys työnantajaan oli hyvä.

Myös kehitettävää löytyi. Vastauksissa nousivat esille työn henkisen kuormittavuus ja hieman yllättävästi häirintä ja epäasiallinen kohtelu. Näistä ongelmista suurin osa oli jo selvitetty mutta 7 prosentissa tapauksista tilanne jatkuu edelleen. Ongelmana nähtiin edelleen tiedonkulun oikea-aikaisuus ja jossakin määrin myös työntekijöiden perehdyttäminen.

Työhyvinvointiin on panostettu laatimalla suunnitelma työhyvinvoinnin toimenpiteiden toteuttamisesta. Tämän toimenpiteen tulokset näkyvät myöhemmissä tutkimuksissa.

Henkilöstöraportin perusteella Lapuan kaupunki näyttäytyy työnantajana, joka panostaa henkilöstön hyvinvointiin, osallistamiseen ja osaamisen kehittämiseen. Tavoitteissa ja toimenpiteissä korostuvat työhyvinvointi, kehityskeskustelut, osaamisen kehittäminen sekä pyrkimys kannustavaan ja innostavaan työilmapiiriin. Kaupunki on jatkanut "Eka kesäduuni" -kampanjaa ja kehittänyt esihenkilötyötä koulutuksilla, mikä kertoo halusta profiloitua vastuullisena ja nuoria tukevana työnantajana.

Vaikutusten arviointi

Vaikutusarvioinnit ovat keskeinen osa laadukasta, tietoon perustuvaa kunnallista päätöksentekoa. Niiden tehtävänä on tuoda esiin eri päätösvaihtoehtojen sosiaaliset, taloudelliset, ekologiset ja terveydelliset seuraukset ennen kuin päätöksiä tehdään. Erityisesti lapsivaikutusten, yhdenvertaisuusvaikutusten ja ympäristövaikutusten arviointi auttavat varmistamaan, että päätökset ovat kestäväällä pohjalla ja että niiden vaikutukset haavoittuviin ryhmiin huomioidaan asianmukaisesti.

Päätöksenteossa on erityisen tärkeää selvittää päätösten ja toiminnan vaikutukset haavoittuvimmassa asemassa oleviin kuntalaisiin, kuten lapsiin, vammaisiin ja ikäihmisiin. Lapsivaikutusten arvioinnissa selvitetään päätöksen tai toiminnan vaikutuksia lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Vaikutus on mikä tahansa tietyn päätöksen tai toiminnan seurauksena tapahtunut muutos.

Lapuan kaupungissa on käytössä Etelä-Pohjanmaan LAVA-työryhmän vuonna 2018 työstämä lapsivaikutusten arviointimalli, mutta päätösasiakirjoissa ei näy mainintoja lapsivaikutusten arvioinnin tekemisestä tai tekemättä jättämisestä.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta voi todeta, että valvontakäytännöt ovat parantuneet, mutta valvonnan järjestelmällisyyttä ja dokumentointia tulee edelleen kehittää, jotta poikkeamat havaitaan varhaisessa vaiheessa ja niihin voidaan reagoida ennakoivasti.

Tarkastuslautakunta katsoo, että riskienhallintaa on toteutettu pääosin suunnitelmallisesti, mutta käytännöt vaativat edelleen yhtenäistämistä ja selkeämpää dokumentointia erityisesti konsernitasolla.

Lapuan kaupungin uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on sisällöllisesti ajantasainen ja linjassa Kuntaliiton suositusten kanssa. Se luo rakenteet ja vastuunjaon, jotka mahdollistavat toimivan valvonta- ja riskienhallintajärjestelmän. Ohjeen vaikuttavuus edellyttää kuitenkin käytännön jalkauttamista: selkeää

raportointiprosessia, mallipohjia ja toimintatapaa, joka varmistaa kattavan ja yhdenmukaisen toteutuksen eri toimialoilla ja tytäryhtiöissä.

Tarkastuslautakunta suositaa, että kaupunginhallitus:

- a) laatii ohjeen tueksi selkeän täytäntöönpanosuunnitelman tai -ohjeen (vastuut, aikataulut, mittarit),
- b) tarkentaa käytännön työkalujen, kuten riskien arviointilomakkeiden ja raportointipohjien sisältöä ja käyttöä,
- c) järjestää koulutusta ohjeen sisällöstä toimielimille, viranhaltijoille ja konserniyhteisöille.

Tarkastuslautakunta suositaa:

- a) uuden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen jalkauttamisen tukemista koulutuksella ja käytännön esimerkeillä, jotta toiminta ei jää muodolliseksi,
- b) keskitetyn riskikartoitusprosessin ottamista vuosittaiseksi käytännöksi, jolloin riskit arvioidaan toimialojen lisäksi kattavasti koko organisaation ja konsernin tasolla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että uusi ohje tunnistaa sisäisen tarkastuksen mahdollisuuden ja määrittelee sen käytön harkinnanvaraisena, ulkopuolisena tukena. Tämä on oikeansuuntainen linjaus, mutta käytännön järjestelyt, kuten vastuut, suunnittelu, resurssit ja seurantakäytännöt, jäävät edelleen ohjeessa avoimiksi. Jotta sisäinen tarkastus muodostaisi todellisen osan valvontajärjestelmää, sen tarpeen arviointi ja toteutus tulisi sisällyttää kaupungin johtamisen vuosiryhtiin ja dokumentoida osaksi valvonnan tilannekuvaa.

Lautakunta toteaa, että johtoryhmän investointiseuranta on hyvä käytäntö, mutta sen tuloksia ja päätelmiä tulisi dokumentoida ja käsitellä systemaattisesti myös luottamushenkilöorganisaatiossa.

Henkilöstö on kaupungin organisaation tärkein voimavara. Työntekijöiden kuntakeskiarvoa korkeamman keski-
iän myötä tulee varautua kasvavaan eläköitymiseen systemaattisella osaamisen siirrolla ja rekrytointisuunnitel-
lulla. Sairauspoissaolojen kehitystä tulee seurata toimialakohtaisesti ja kohdentaa tukitoimia erityisesti tekni-
selle toimialalle, jolla sairauspoissaolot ovat muita korkeammat. Kehityskeskustelujen kattavuutta tulee edel-
leen nostaa ja hyödyntää keskustelut johtamisen välineenä. Henkilöstökoulutusten ja työhyvinvointitoimien
vaikuttavuutta tulee mitata ja seurata johdonmukaisemmin.

Lautakunta pyytää selvitystä, mitä uuden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen jalkautustoimia on koko
konsernissa toteutettu vuosina 2024 ja 2025 ja millaisiksi arvioidaan uuden ohjeen käytäntöön ottamisen ongel-
makohdat.

Hyvin toteutettu vaikutusarviointi ei ole pelkkä muodollisuus tai hallinnollinen rutiini, vaan olennainen osa val-
misteluprosessia. Vaikutusarviointit ovat osa kuntalaisten oikeutta saada tietoa päätösten perusteista ja niiden
vaikutuksista. Vaikutusarviointien avoimuus ja läpinäkyvyys vahvistavat kuntalaisten luottamusta päätöksente-
koon. Kun arviointien sisältö ja johtopäätökset esitetään selkeästi päätösasiakirjoissa, kuntalaisilla on mahdolli-
suus ymmärtää, miksi ja miten päätöksiin on päädytty. Tämä tukee myös demokratiaa ja lisää asukkaiden mah-
dollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnalliseen toimintaan.

Tarkastuslautakunta katsoo, että Lapuan kaupungin tulee vahvistaa vaikutustenarvioinnin käytäntöjä ja varmis-
taa, että arvioinnit tehdään riittävällä asiantuntemuksella, ajallaan ja niin, että niiden tulokset aidosti vaikuttavat
pätöksentekoon. Kaupungin johdon tulee sitoutua arviointikulttuurin kehittämiseen ja huolehtia siitä, että hen-
kilöstöllä on tarvittavat valmiudet toteuttaa laadukkaita vaikutustenarviointeja. Vaikka esimerkiksi lapsivaiku-
tusten arviointimalli on olemassa, arvioinneista tai päätöksistä niiden tekemättä jättämisestä ei ole mainintoja
pöytäkirjoissa, minkä kaupunkilainen voi tulkita tarkoittavan, että niitä ei ole tehty.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginhallitus alkaa valmistella vaikutusarviointien kirjaamista ja ohjeista-
mista kaupunginhallinnon määräyksiin ja ohjeisiin. Viranhaltijoille ja asioita valmisteleville luottamuselimille on
myös järjestettävä asiaa koskevaa neuvontaa ja koulutusta.

Vuoden 2024 toteutuneet toimintatuotot jäivät 17 prosenttia talousarvioon kirjattua pienemmiksi. Kustannussäästöjä ei saatu aikaan niin paljon, että vaje olisi voitu kattaa kokonaan. Toimintakate ylittyi tilinpäätöksen mukaan noin 100 000 eurolla. Valtuusto hyväksyi toimintakatteen ylityksen noin 125 000 eurolla 17.2.2025.

Varhaiskasvatus

Vuonna 2024 varhaiskasvatuksen palveluverkko Lapualla koostui viidestä kunnallisesta päiväkodista, kolmesta esiopetusryhmästä koulujen yhteydessä sekä viidestä ryhmäperhepäiväkodista. Lisäksi toimi kolme yksityistä päiväkotia ja 13 perhepäivähoitajaa. Kauhajärven päiväkotiryhmän toiminta lakkautettiin 1.8.2024, ja Myllärin ryhmiksen lapsimäärää pienennettiin. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä eläköityi vuoden aikana neljä henkilöä.

Vuoden 2024 toiminnan läpileikkaavana teemana jatkui "Vahvuutena välittäminen", joka näkyi arjessa erityisesti tunne- ja kaveritaitojen harjoittelussa.

Talousarviotavoitteet saavutettiin, ja palvelujen tuotanto säilyi vakaana. Strategisesta näkökulmasta varhaiskasvatus tuki kaupungin tavoitteita hyvinvoinnin edistämiseksi ja yhdenvertaisten oppimisedellytysten luomisessa.

Perusopetus

Perusopetusta annettiin alakouluissa (vuosiluokat 1–6) ja yläkoulussa (7–9). Vuonna 2024 keskeisiä toimenpiteitä olivat lähikouluperiaatteen vahvistaminen, inklusion kehittäminen sekä kustannustehokkaat erityispedagogiset ratkaisut ja tuen käsikirjan päivittäminen. Yläkoulussa pyrittiin parantamaan oppilaiden hyvinvointia selkiyttämällä moniammatillisuutta ja siihen liittyviä prosesseja.

Yläkoulussa oppilasmäärä oli 565 ja opetushenkilöstöä yhteensä 56. Pedagogiset ja kasvatukselliset tavoitteet toteutuivat: 9.-luokkalaiset saivat päättötodistukset ja jatkoivat toisen asteen opintoihin. Oppilashuolto toimi moniammatillisena

yhteistyönä mm. psykologien ja kuraattorien kanssa, ja koulussa tehtiin tiivistä yhteistyötä myös kodin kanssa. Koulun ilmapiiriä ja oppilaiden hyvinvointia seurattiin aktiivisesti valtakunnallisten arviointien ja kyselyjen kautta.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat, ja samalla edistettiin strategisia painopisteitä: turvallista kasvu ympäristöä, yksilöllistä tukea ja yhteisöllisyyttä. Erityisesti huomionarvoista on, että kehittämistyö tunnustettiin jatkuvaksi prosessiksi, eikä vain kertaluontoisiksi toimenpiteiksi.

Perusopetus luo pohjan lasten ja nuorten kasvulle, oppimiselle ja yhdenvertaisille mahdollisuuksille. Sen laatu ja saavutettavuus ovat kaupungin keskeisiä vastuutehtäviä. (Kuvituskuva. Pixabay.com)

Lukio

Lapuan lukio tarjosi yleissivistävää koulutusta ja valmiuksia jatko-opintoihin. Kevään 2024 yhteishaussa lukioon oli tarjolla 100 aloituspaikkaa, ja syksyllä

opinnot aloitti 92 opiskelijaa, mikä vastasi lähes 50 %:n tavoitetta kaupungin 9.-luokkalaisista.

Toiminnassa painotettiin kouluturvallisuutta, opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Näitä vahvistettiin mm. turvallisuusharjoitusten, opiskelijakuntatoiminnan ja yhteisöllisten tapahtumien avulla. Moniammatillinen opiskeluhoito toimi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, ja lukion

toimintakulttuuria kehitettiin uuden opetussuunnitelman mukaisesti.

Lukio säilytti vetovoimansa ja toteutti asetetut toimenpiteet lähes kaikilta osin. Strategisesti tämä tukee kaupungin tavoitetta väestön kasvusta ja pitovoiman vahvistamisesta.

Tarkastuslautakunnan arvio

Toimintakulut pysyivät lähes täysin budjetin rajoissa, mutta toimintatuotot alittuivat lähes 17 prosentilla. Erityisesti avustustulojen jääminen noin 425 000 euroa alle budjetoidun vaikutti kokonaistoteumaan. Tämä kertoo osin epävarmuudesta ulkopuolisen rahoituksen saatavuudessa ja sen riskistä talousarviosuunnittelussa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että palvelut on toteutettu pääosin suunnitelmallisesti ja asetetut toiminnalliset tavoitteet saavutettu. Kuitenkin taloudellisen suunnittelun ja strategisen ohjauksen välillä on edelleen kehittämistarpeita. Esimerkiksi avustusten varaan rakennettu kehittämistoiminta kaipaa parempaa riskiarviointia, ja toiminnallisten tavoitteiden vaikuttavuuden mittaaminen kaipaa lisää systemaattisuutta. Tulevaisuudessa talousarvion ja strategian suhdetta olisi vahvistettava entistä enemmän siten, että kehittämistyön ja kustannustehokkuuden yhteys on selkeästi osoitettavissa.

Hyvinvointilautakunta

Hyvinvointilautakunnan alainen toiminta koostuu musiikki- ja kansalaisopiston sekä taidekoulun opetuksesta ja kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluista.

Vuoden 2024 toteutuneet toimintatuotot jäivät noin 200 000 euroa (15 %) talousarvioita pienemmiksi, kun muut toimintatuottoja sekä tukia ja avustuksia saatiin budjetoitua vähemmän. Vaje saatiin peitettyä kustannussäästöillä niin, että toimintakate oli noin 146 000 euroa suurempi kuin budjetoitu.

Yhteistyö hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa on edennyt ja hyviä toimintamalleja on kehitetty. Talousarvioitavoitteen mukaisessa sairauspoissaolojen vähentämisessä on onnistuttu.

Yhteisöille myönnettävien avustusten määrä per asukas on laskenut vuosittain. Talousarvioletavoitteenä olevaa yhteisöllisuuden ja asukkaiden aktiivisuuden lisäämistä on toteutettu järjestötapaamisen ja osallistavan budjetoinnin avulla.

Hyvinvointikertomus ja -raportti

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 edellyttää, että kunnan on raportoitava valtuustolle vuosittain kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Kunnan on myös tuotettava kerran valtuustokaudessa valtuustolle hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus sekä julkaistava se tietoverkossa.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat strategisen johtamisen työkaluja, joiden avulla on mahdollista suunnitella, seurata, arvioida ja raportoida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Lapuan kaupungin laaja hyvinvointikertomus¹ vuodelle 2021–2025 täyttää lain vaatimukset ja on ajantasainen. Vuonna 2024 tuotettiin vuosiraportti edelliseltä vuodelta².

Vuonna 2024 HYTE-kerroin³ laski 64:ään edellisvuoden 69:stä. HYTE-kertoimeen perustuva valtionosuus asukasta kohti laski 19.6 eurosta 19.3 euroon.

Terveydenedistämisasiivisuutta mittaavan TEAviisarin⁴ keskiarvo oli 75. Hyvinvoinnin seuranta ja raportointi sekä osallisuuden edistäminen olivat kehittyneet parempaan suuntaan. Kehitettävää on kestävä kehityksen huomioimisessa hyvinvointikertomuksissa.

Liikunnan TEAviisari on kehittynyt erittäin positiivisesti. Luku on nyt 92 ja eräs kehityksen tekijä on ollut koulupäivien aikaista liikuntaa lisäävät toimenpiteet.

Vuonna 2024 toteutettiin tavallisen kouluterveyskyselyn lisäksi sähköinen kysely myös varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten ja nuorten sekä toisen asteen opiskelijoiden huoltajille. Neljännes varhaiskasvatusikäisten ja kolmannes perusopetusikäisten lasten huoltajista kokee pieniä tai suuria taloudellisen pärjäämisen haasteita. Neljännes varhaiskasvatusikäisten ja viidennes perusopetusikäisten lasten huoltajista kokee, ettei saa riittävästi tukea lähipiiriltään. Vuoden 2024 Move! -mittauksissa 37,4 prosentilla Lapuan viidesluokkalaisista ja 50,8 prosentilla kahdeksaluokkalaisista oli heikko fyysinen toimintakyky.

Musiikkiopisto

Vuoden 2024 kuntalaistutkimuksessa kuntalaiset arvioivat musiikkiopiston toiminnan ja saavutettavuuden erinomaisiksi. Toiminnassa on painotettu oppilaiden, perheiden ja henkilökunnan

hyvinvointia ja sitä on kehitetty pedagogisen toiminnan ja kyselyjen avulla.

Yhteistyötä on tehty Vanhan Paukun muiden toimijoiden sekä perus- ja lukio-opetuksen kanssa. Vahva toimija kaupungintalo 100-vuotta juhlatilaisuuksissa. Musiikkiopisto on verkostoitunut paitsi kaupungin toimijoiden myös alueellisen ja valtakunnallisen musiikkiopistoverkoston kanssa.

Musiikkiopisto on onnistunut toiminnassaan talouden näkökulmasta ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kaupunginkirjasto

Vuosi 2024 oli kirjaston palvelujen käyttöasteen näkökulmasta onnistunut: kävijämäärät, verkkokirjaston käyttäjämäärät, kokonaislainausmäärät sekä kirjastoauton lainausmäärät kasvoivat.

Alajärven kaupungin kanssa yhteinen kirjastoautohanke päätettiin jättää toteuttamatta.

Aineiston ajantasaisuudessa ei ole onnistuttu tavoitteiden mukaisesti, sillä poistot vaativat aikaa ja suunnitelmallisuutta. HYTE- yhteistyötä on kehitetty lukuhetkien ja kaverikoirien muodossa.

Kaupunginkirjasto on onnistunut työssään asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Toimintakulut asukasta kohden ovat pysyneet ennallaan, mutta käyttöaste on usealla saralla kehittynyt positiivisesti.

Kulttuuri-, museo- ja matkailupalvelut

Kulttuuripalvelut ovat järjestäneet itsenäisesti ja yhteistyössä erilaisia tapahtumia. Hyvinvoinnin lisäämisen tavoitetta on toteutettu sote-palveluyksikköihin viedyllä vaihtelevilla näyttelyillä ja Kaikukortin käyttöön otolla ja käyttökohteiden lukumäärän lisäämisellä.

¹ Laaja hyvinvointikertomus 2021–2025 on ladattavissa verkko-osoitteesta: <https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/12098554040>

² Vuoden 2023 hyvinvointikertomus on ladattavissa verkko-osoitteesta: <https://hyvinvointikertomus.fi/preview/19093573053>

³ HYTE-kerroin ilmaisee kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön aktiivisuutta, perustuen prosessi- sekä tulosindikaattoreihin. HYTE-kerroin esitetään asteikolla 0-100, jossa parempaa hyvinvoinnin ja

terveyden edistämistyötä ilmentää suuremmat HYTE-kertoimen arvot.

⁴ TEAviisari on verkkopalvelu, joka tarjoaa tukea ja tietoa kunnille ja hyvinvointialueille kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveydenedistämistoiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Työkalun avulla voi hakea tietoja ja vertailla kunnan tai hyvinvointialueen tilannetta kaikkiaan seitsemällä eri toimialalla.

Uusi matkailuesite on toteutettu vuona 2024 ja uusia digitaalisen markkinoinnin kanavia on otettu käyttöön.

Kansalaisopistopalvelut

Kansalaisopistopalvelut on onnistunut strategisissa tavoitteissaan ja lisännyt kuntalaisten hyvinvointia ja osallisuutta monin eri tavoin. Opiskelijakysely toteutettiin vuonna 2024 ja vastausten perusteella opiskelijoille syntyy huomattavia positiivisia hyvinvointivaikutuksia osallistumisestaan kansalaisopiston toimintaan mm. mielen hyvinvointiin, uusista asioista innostumiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Kaudella 2024 noin 20 prosenttia lapualaisista osallistui kansalaisopiston toimintaan.

Liikuntapalvelut

Tilinpäätösraportissa on esitelty tai eritelty aika niukasti tavoitteisiin tähtääviä toimia ja/tai niiden vaikuttavuutta. Toimintakulut ovat vähän nousseet. Liikuntapaikkojen varaus- ja hinnoittelujärjestelmää uudistettiin.

Nuorisopalvelut

Etsivän nuorisotyön ja Ohjaamon toimintaa on kehitetty ja yhteistyötä Hyvinvointialueen kanssa on viety eteenpäin. Lakisääteinen ja monialainen yhteistyöryhmä: lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä on perustettu ja sen toiminta käynnistynyt hyvin. ”MIELI HYVIN -lapset ja nuoret Lapualla ”-sivusto perustettiin tarjoamaan tukea lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseen. Osallistavaa budjetointia on toteutettu teemalla Yläkoulun oppilaiden viihtyvyys.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta katsoo, että hyvinvointilautakunta on varsin hyvin onnistunut toteuttamaan vuodelle 2024 asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talouden tasapaino on säilynyt, vaikka tuotot jäivät arvioitua pienemmiksi. Palveluiden saavutettavuus ja osallisuuden edistäminen ovat edistyneet, ja useat toimintayksiköt ovat vahvistaneet vaikuttavuuttaan hyvinvoinnin tukemisessa.

Strategisten tavoitteiden osalta painopisteet, kuten asukkaiden osallisuuden lisääminen, ennaltaehkäisevän työn kehittäminen ja yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueen kanssa, ovat edenneet suunnitellusti. Erityisesti osallisuutta on edistetty useilla eri tasoilla.

Sen sijaan tavoitteiden toteutuminen on ollut osittain puutteellista liikuntapalvelujen vaikuttavuuden raportoinnissa, kirjastoaineiston ajantasaisuudessa sekä kestävän kehityksen huomioimisessa HYTE-työssä. Myös yhteisöavustusten jatkuva väheneminen on ristiriidassa yhteisöllisyyden lisäämistavoitteen kanssa.

Tarkastuslautakunta suosittelee seuraavaa:

Liikuntapalveluiden vaikuttavuutta tulee arvioida ja raportoida jatkossa systemaattisemmin osana tilinpäätös- ja hyvinvointiraportointia.

Yhteisöavustusten kehitystä tulee seurata suhteessa osallisuus- ja yhteisöllisyystavoitteisiin, jotta tuen vähenemisestä ei aiheudu haittaa kolmannen sektorin toimintaedellytyksille.

Kestävän kehityksen näkökulma tulee sisällyttää selkeämmin hyvinvointisuunnitteluun ja -raportointiin, erityisesti osana HYTE-arviointia.

Lautakunta pyytää selvityksen, mihin toimiin arvion ja suositusten pohjalta on ryhdytty tai ryhdytään.

Tekninen lautakunta

Teknisen toimialan arviointi on ollut tilikaudella 2024 tarkastuslautakunnan arviointityön painopistealueena. Vuonna 2024 teknisen lautakunnan toiminta näyttäytyy tilinpäätöstietojen perusteella pääosin talousarvion ja tavoitteiden mukaisena, mutta sen taustalta paljastuu merkittäviä toiminnallisia ja hallinnollisia haasteita, jotka voivat vaarantaa pitkäjänteisen kehittämisen ja palveluiden laadun. Arviointi perustuu talousarvion, tilinpäätöksen, luottamuselinten pöytäkirjojen, viranhaltijakuulemisten tai selvitysten analysointiin.

Kaupungin strategian keskeisiä tavoitteita ovat hyvinvoinnin lisääminen, kasvun varmistaminen ja talouden tasapainon ylläpitäminen.

Teknisen lautakunnan tehtävät vaikuttavat keskeisesti kaikkiin näihin tavoitteisiin maankäytön, infraan, toimitilojen ja palveluympäristöjen kautta.

Talous ja toiminta

Teknisen lautakunnan toimintakate oli -4,7 miljoonaa euroa. Budjetti ylittyi 2,6 prosentilla. Investointien osalta tekninen lautakunta toteutti 83 % vuoden 2024 suunnitelluista investoinneista. Loppuvuonna tarvittiin lisämäärärahapäätös (n. 700 000 €) kesken jääneiden hankkeiden siirtämiseksi seuraavalle vuodelle. Investointien aikataulusuunnitelma ja resurssien kohdentaminen ei ollut täysin tasapainossa käytettävissä olevien määrärahojen ja toteutusvalmiuden kanssa.

Lisäksi vuoden aikana ilmenneet yllättävät kulut, kuten maaperän kunnostus ja vesivahinkojen korjaukset, rasittivat taloutta ja osoittivat riskien ennakoinnin kehittämistarpeita. Hankintojen toteutuksessa ilmeni epäselvyyksiä ja kilpailutuksen laiminlyöntejä (ks. kappale Tapaus Kookinkallio), jotka voivat altistaa toimialan myös taloudellisille ja oikeudellisille seuraamuksille. Näin ollen, vaikka tekninen toimiala saavutti määrärahoihin perustuvan budjettitavoitteen, toiminnalliset puutteet ja investointien osittainen siirto nostavat esiin tarpeen kehittää kustannusohjausta, hankintojen valvontaa ja investointien suunnitelmallisuutta taloudellisen kestävyysvarmistamiseksi.

Hyvinvointi ja palvelut

Palveluverkon kehittäminen, kunnossapito ja toimiva infrastruktuuri ovat edellytyksiä hyvinvoinnin toteutumiselle. Vuonna 2024 saatiin valmiiksi useita rakennus- ja peruskorjauskohteita (mm. päiväkodin ja koulujen remontit), ja viheralueiden

ylläpidossa tehtiin selkeyttäviä toimenpiteitä, kuten vähäkäyttöisten leikkikenttien poistaminen. Samalla on kuitenkin todettava, että jo toteutuneiden vesivahinkojen ja vesihuollon toistuvien katkosten määrä (käyttökatoja yli kaksinkertaisesti tavoitteen verrattuna) osoittaa resurssien ja riskienhallinnan puutteita kunnossapidon suunnittelussa.

Kasvun edellytykset ja vetovoima

Strategian kasvutavoite vaatii aktiivista maankäytön suunnittelua, tonttivarannon hallintaa ja infrastruktuurihankkeiden etenemistä. Teknisellä toimialalla edistettiin uusia kaavoitusalueita logistiikka- ja tuotantotarkoituksiin, ja raakamaata hankittiin noin 18,5 ha. Kaupungin tonttitarjonta (120 asuntotonttia, yli 20 yritystonttia) on määrällisesti hyvä. Kaavoittamisessa tarvitaan edelleen strategista otetta ja valmiuksia toteuttaa aluekehitystä yhdessä muiden toimialojen ja viranomaisten kanssa.

Osana kasvun turvaamista tulisi myös varmistaa riittävä henkilöstö kaavoituksessa, kiinteistöhallinnassa ja teknisessä suunnittelussa. Tässä suhteessa vuoden 2024 aikana nousi esiin huolestuttava ristiriita: tilinpäätös ei mainitse henkilöstöresurssien riittämättömyyttä, vaikka kuulemisissa on tuotu esille, että osa viroista on täyttämättä. Henkilöstön vähentyminen ja varahenkilöiden puute heikentävät toimialan kykyä reagoida muuttuviin tarpeisiin ja voivat vaikeuttaa jopa perustoimintojen ylläpitoa.

Hallinto ja johtaminen

Lautakunnan puheenjohtaja vaihtui kesken vuoden, mikä sinällään kuuluu poliittiseen normaaliin kiertoon. Laajemmin ottaen toimialan sisäisessä johtamisessa ja hallinnossa on ilmennyt kehittämistarpeita vastuunjako, valvontaan ja raportointiin liittyen.

Vesihuoltolaitos

Lapuan vesihuoltolaitos on kaupungin kirjanpidossa erillinen taseyksikkö, joka vastaa vedenjakelusta ja jätevesihuollosta määritellyillä toiminta-alueilla. Vuoden 2024 toiminta- ja taloustiedot osoittavat laitoksen jatkuvuuden kannalta sekä vahvuuksia että kehittämiskohteita.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2024 vesihuoltolaitoksen painopisteenä oli toimintavarman palvelun turvaaminen jatkuvalla verkostojen, pumppaamojen ja vesisäiliöiden kunnossapidolla sekä automaation lisäämisellä. Osittain tämä tavoite toteutui, mutta kriittiset häiriömittarit osoittavat poikkeamia asetetuista tavoitteista:

Veden käyttökatkoksia oli 22 kpl, kun tavoite oli enintään 10 kpl vuodessa. Käytännössä katkojen määrä yli kaksinkertaistui, mikä osoittaa kunnossapidon tai verkostojen ikääntymisen tuottamia haasteita.

Jätevesiputkien tukokset pysyivät tavoitteen (enintään 20 kpl) rajoissa, toteutuen 18 kappaleella.

Vuotoveden osuus puhtaassa vedessä oli 8,1 %, mikä ylitti tavoitteen (alle 7 %).

Jäteveden vuotovesimäärä oli 502 578 m³, mikä ylittää selvästi tavoitetason 300 000 m³.

Vesihuollon laajentamista haja-asutusalueille ei jatkettu, kuten talousarviossa linjattiin. Jäteveden toiminta-alueiden laajentaminen oli oikeusprosessin kohteena, mikä hidastaa kehitystyötä.

Taloudellinen tulos ja investoinnit

Vesihuoltolaitos teki vuoden 2024 tilikaudella noin 124 000 euron alijäämän (2023: ylijäämä 317 000 €), mikä heikensi aiemmin vahvaa tulokehitystä. Liikevaihto kasvoi hieman (3,72 milj. €, +6,4 %), mutta menot kasvoivat nopeammin erityisesti palveluiden ja materiaalien hankinnoissa. Henkilöstökulut nousivat myös hieman, mutta pysyivät maltillisella tasolla.

Käyttöomaisuusinvestoinnit olivat noin 972 000 euroa ja kohdistuivat mm. Ritämäen vesitornin kunnostukseen, Kiviristin pumppaamoon, useisiin vesijohtojen runkolinjoihin ja saneerauksiin eri alueilla. Investoinnit olivat määrällisesti merkittäviä ja

toteutuivat osittain suunnitellusti, mutta aiheuttivat samalla käyttökatteen painumisen negatiiviseksi.

Taseessa oma pääoma supistui 124 000 eurolla, ja kokonaisvastattavaa oli noin 19,5 milj. euroa. Kasavirta investointien jälkeen oli negatiivinen, mutta rahoituksen rahavirta tasapainotti tilannetta, eikä laitoksen maksuvalmius vaarantunut.

Muut kunnallistekniikan palvelut

Vuonna 2024 kunnallisteknisten palveluiden kokonaisuus, joka käsittää liikenneväylät, viheralueet, ulkoliikuntapaikat sekä rakentamis- ja tilapalvelut, suoritui pääosin suunnitellusti. Nämä palvelut ovat keskeisiä kaupungin elinympäristön laadun, liikenneturvallisuuden ja kuntalaisten arjen sujuvuuden kannalta.

Liikenneväylät ja yleiset alueet

Vuoden 2024 aikana kunnossapidon perustoiminnot, kuten katujen hoito, auras ja päällysteiden ylläpito, jatkuivat normaalisti. Investointitaso jäi osin suunnitellusta, ja joidenkin kohteiden siirtyminen vuodelle 2025 heijastui siihen, että tekninen lautakunta joutui hakemaan lisämäärärahaa. Tämän voidaan arvioida johtuvan resurssihaasteista sekä suunnittelu- ja toteutuskapasiteetin rajoitteista.

Erityisiä haasteita ei tuotu esiin katuverkon turvallisuudessa tai liikenneympäristön toimivuudessa, mutta ei myöskään aktiivisia kehittämistoimia, kuten liikenneturvallisuussuunnitelman päivitystä, mainittu vuoden aikana toteutetuiksi.

Viheralueet ja ulkoliikuntapaikat

Viheralueiden kunnossapidossa tapahtui resurssien uudelleenjärjestelyä: vähäiselle käytölle jääneitä leikkikenttiä poistettiin, mikä linjattiin kustannustehokkaaksi ratkaisuksi. Samalla peruskunnostettiin viisi puistoa. Vaikka toimenpiteet paransivat resurssien kohdentamista, palveluverkon sopeutuksen yhteydessä ei raportoitu vaikutusarvioita kuntalaisten näkökulmasta. Leikkipaikkaverkoston tiivistyminen vaatii jatkossa avoimempaa palvelutason määrittelyä ja viestintää.

Ulkoliikuntapaikkojen osalta ei saavutettu merkittävää määrällistä kehitystä, mutta olemassa olevan verkoston ylläpito jatkui. Hiihtomajan purku tehtiin osana rakennuskannan optimointia.

Rakentamis- ja tilapalvelut

Rakentamis- ja tilapalveluissa toteutui useita merkittäviä pienhankkeita, kuten päiväkotien ja koulujen julkisivu-, keittiö-, katto- ja sadevesijärjestelmien kunnostuksia, lämmitysjärjestelmän muutos maalämpöön yhdessä koulussa, Poutuntien toimitilamuutokset sekä jäähdytysjärjestelmän rakentaminen päiväkotiin.

Nämä paransivat kaupungin rakennuskannan teknistä ja toiminnallista laatua. Toteutukset sujuivat pääosin suunnitellusti, mikä osoittaa hyvää projektinhallintaa tällä osa-alueella. Samalla tulee kuitenkin huomioida, että teknisen toimialan henkilöstöresurssien niukkuus (esim. kiinteistöpäällikön virka avoinna) voi heikentää suunnittelun pitkäjänteisyyttä ja teknisten palveluiden asiantuntijuuden jatkuvuutta.

Tarkastuslautakunnan arvio

Vuosi 2024 oli teknisellä toimialalla kokonaisuutena talousarvion mukainen, mutta tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin.

Investoinneista toteutui vain 83 %, mikä kertoo toteutusvalmiuden ja määrärahojen epätasapainosta. Useiden hankkeiden siirtyminen vuodelle 2025 ja niihin tarvittu lisämääräraha (700 000 €) kielivät ongelmista suunnittelun ja resurssien kohdentamisessa. Erityisen huolestuttavaa on Kookinkallion hankinnan yhteydessä esiin tullut ilmeinen kilpailutuksen laiminlyönti, joka altistaa kaupungin sekä taloudellisille että juridisille riskeille.

Teknisen toimialan valmisteluvastuulla ovat kaupungin merkittävät investoinnit ja hankinnat. Kaupungin on viipymättä ryhdyttävä koko hankintaketjua koskien toimiin, jotka turvaavat riittävän hallinnollisen ja juridisen osaamisen hankintoja tehtäessä.

Tarkastuslautakunta suosittelee myös arvioimaan teknisen toimen henkilöstöresurssien riittävyyden eri toiminoissa ja ryhtymään sen osalta tarvittaviin toimiin, jotta tärkeät toiminnot ovat turvatut (mm. kaavoitus).

Tarkastuslautakunta pyytää selvitystä toimista, joihin on ryhdytty tai ryhdytään arviointihavaintojen pohjalta.

Teknisen toimialan vastuulla ovat mm. kaupungin merkittävät investointihankkeet ja infrastruktuurin ylläpito. (Kuvituskuva. Pixabay.com.)

Ympäristölautakunta

Vuonna 2024 ympäristölautakunta alitti talousarvionsa toimintakatteen n. 41 prosentilla. Toimintatuotot ylittivät talousarvion 13,5 prosenttia ja toimintakulut alittuivat 15,5 prosentilla. Tämä kertoo taloudellisesti tehokkaasta toiminnasta. Erityisesti ostopalvelujen vähennys ja resurssien uudelleenkohdentaminen rakennustarkastajan osalta toivat säästöjä. Näin ollen strategian tavoite "talouden tasapainon ylläpitämisestä" toteutui ympäristölautakunnan osalta esimerkillisesti.

Ympäristölautakunnan toiminta kytkeytyy kaupunkilaisten arjen hyvinvointiin esimerkiksi rakennetun ympäristön laadun, esteettömyyden ja turvallisuuden kautta. Vaikka varsinaista hyvinvointityötä tehdään muualla organisaatiossa, voidaan katsoa, että ympäristölautakunnan onnistunut valvonta- ja luvitusprosessi edistää välillisesti hyvinvoivaa arkea, kuten Lapuan strategiassa linjataan. Sähköinen lupakäsittely ja parempi valvonnan ajoitus ovat lisänneet toiminnan sujuvuutta ja asiakastyytyväisyyttä.

Kuitenkin esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelman jäljessä laahaava toteuma osoittaa, että ympäristövastuullisuus ei ole vielä täysin integroitunut osaksi hyvinvointitavoitteita. Tämä luo tarpeen kytkeä ympäristöpolitiikka tiiviimmin osaksi kaupungin hyvinvointityötä.

Lautakunta on osallistunut maankäytön suunnitteluun, kaavoitukseen ja rakennusjärjestyksen uudistamiseen. Rakennuslupien ja ympäristönsuojelupäätösten määrän kasvu osoittaa, että toiminta tukee kaupungin tavoitetta "kasvun varmistamisesta", erityisesti rakentamisen ja elinkeinoelämän näkökulmasta.

Samalla hallintopakkoprosessien venyminen ja valvonnan osittainen tehottomuus voivat uhata kasvun hallittua toteuttamista, mikäli viivästykset aiheuttavat epävarmuutta investoinneille tai asukkailla.

Lapuan kaupungin strategia nostaa kestävän kehityksen innovaation ja digitaalisuuden tulevaisuuden ajureiksi. Ympäristölautakunta toimii osaltaan näiden tavoitteiden ytimessä.

Lapuan kaupunki on koordinoitunut Alavuden, Kauhan, Kuortaneen, Kurikan ja Lapuan yhteistä ilmastoyhteistyötä vuonna 2024. Yhteistoimintaa jatketaan vuonna 2025. Kestävät työn projektikoordinaattori on ollut suoraan kaupungin palveluksessa 2024 vuoden alusta.

Kestävän kehityksen ohjelman seurantaraportti vuodelta 2024 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa keväällä 2025.

Tarkastuslautakunnan arvio

Ympäristölautakunta on täyttänyt vuodelle 2024 asetetut talousarviotavoitteet erittäin hyvin. Toimintakate alittui merkittävästi, toimintatuotot ylittivät arvion, ja toimintakulut jäivät selvästi alle budjetoidun tason. Taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta lautakunnan toiminta on ollut kiitettävää ja se tukee kaupungin strategista tavoitetta talouden tasapainon ylläpitämisestä.

Ympäristöhallinnon toimintaa on kehitetty määrätietoisesti erityisesti asiakastyytyväisyyskyselyiden tulosten perusteella. Asiakaslähtöisyyteen on panostettu ohjauksen ja neuvonnan avulla, ja kyselyt ovat olleet käytössä vuodesta 2021 alkaen. Menetelmää voidaan pitää toimivana kehittämisen työkaluna.

Vuoden 2024 aikana lupakäsittely on toteutettu sähköisenä, minkä asiakkaat ovat kokeneet hyvänä toimintatapana.

Investointien toteutus ja suunnittelu

Lapuan kaupungin vuoden 2024 nettoinvestoinnit olivat 6,9 miljoonaa euroa, mikä vastasi talousarviossa suunniteltua tasoa. Investointien tulorahoitusaste oli 107 %, eli investoinnit pystyttiin kattamaan vuosikatteella ilman merkittävää lisävelkaantumista. Vaikka investointien tulorahoitusaste laski selvästi edellisvuoden (161 %) tasosta, pysyminen yli 100 %:n osoittaa kaupungin investointikyvyn olevan edelleen kohtuullisella pohjalla.

Kaupungin investointitaso vuosina 2015–2024 on ollut keskimäärin noin 9 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on ylittänyt vuosittaisen tulorahoituksen (keskimäärin 7 miljoonaa euroa). Investointivaje on katettu pääosin lainalla, mikä näkyy kaupungin kasvaneessa lainamäärässä. Vuoden 2024 lopussa

kaupungin lainakanta oli 64,3 miljoonaa euroa eli 4 583 euroa asukasta kohden. Lainamäärä kasvoi vuoden aikana 1,2 miljoonalla eurolla.

Vuoden 2024 investoinneista merkittävin oli Destia Oy:ltä hankitun Kookinkallion alueen osto, joka toteutettiin tulevaa virkistyskäyttöä varten. Kiinteistön hankinnan katsottiin tukevan kaupungin strategista tavoitetta elinvoimaisuuden vahvistamisesta.

Tulevien vuosien investointitarpeet ovat merkittäviä, ja ennusteiden mukaan investointien tulorahoitusaste laskee alle 50 %:n. Tämä lisää painetta talouden tasapainottamistoimien toteuttamiselle ja edellyttää investointihankkeiden kriittistä arviointia ja priorisointia.

Tarkastuslautakunnan arvio

Vuoden 2024 investointien toteutus ja kohdentaminen toteuttivat talousarviota.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunki vahvistaa investointien suunnittelun taloudellista realismia ja varmistaa investointihankkeiden toteuttamisen kaupunkistrategian mukaisesti sekä kestäväällä rahoituspohjalla. Vastaisten tilikausien investointien suunnittelussa ja toteuttamisessa on tarpeen noudattaa tulorahoitusperiaatetta ja huomioida tarkkaan myös investointien kokonaistaloudelliset vaikutukset.

Tapaus Kookinkallio

Tarkastuslautakunta on arvioinut kaupunginhallituksen päätöstä Kookinkallion kiinteistön ostosta ja siihen liittyvää sopimuskokonaisuutta selvityksensä pohjalta, joka perustuu asiakirja-aineistoon, viranhaltijoiden kuulemisiin sekä tilintarkastusyhteisö KPMG:ltä tilattuun laillisuusselvitykseen ja antanut selvitystyöstä valtuustolle erillisen selvityksen 9.4.2025.

Arvioinnissa todettiin, että kauppaan sisältynyt kivi- ja jalosteiden ja pintahiekan hankinta sekä virkistysalueen rakentaminen olisi tullut kilpailuttaa hankintalain mukaisesti. Laillisuusselvityksen perusteella kivi- ja jalosteiden ostoon sisältyy todennäköinen kilpailuttamisvelvoite laiminlyöntiä ja lainvastainen suora hankinta. Myös pienhankintoina toteutetut pintahiekan ja urakan hankinnat ovat saattaneet rikkoa kaupungin omia hankintaohjeita.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta toteaa, että se ei ole oikeusistuin ja että Kookinkallion kaupassa päätöksentekijät ovat toimineet virkavastuullaan ja edelleen, että laillisuusarvioinnin lopullinen ratkaisu kuuluu kilpailu- ja oikeusviranomaisille. Kilpailu- ja kuluttajavirasto onkin pyytänyt kaupungilta asiaa koskien selvitystä 7.5.2025.

Tarkastuslautakunta suosittelee lisäksi painokkaasti, että kaupunki käynnistää sisäisen valvonnan toimenpiteet selvittääkseen virheet ja mahdolliset vastuukysymykset, kehittää hankintaosaamistaan koulutuksella, käyttää riittävää lainopillista asiantuntemusta suurissa hankinnoissa, päivittää hallintosäännön ja hankintaohjeen selkeyttääkseen toimivaltuuksia ja menettelytapoja, vahvistaa sisäisen valvonnan rakenteita.

Tarkastuslautakunta pyytää kattavan selvityksen toimista, joihin on ryhdytty asian selvittämiseksi.

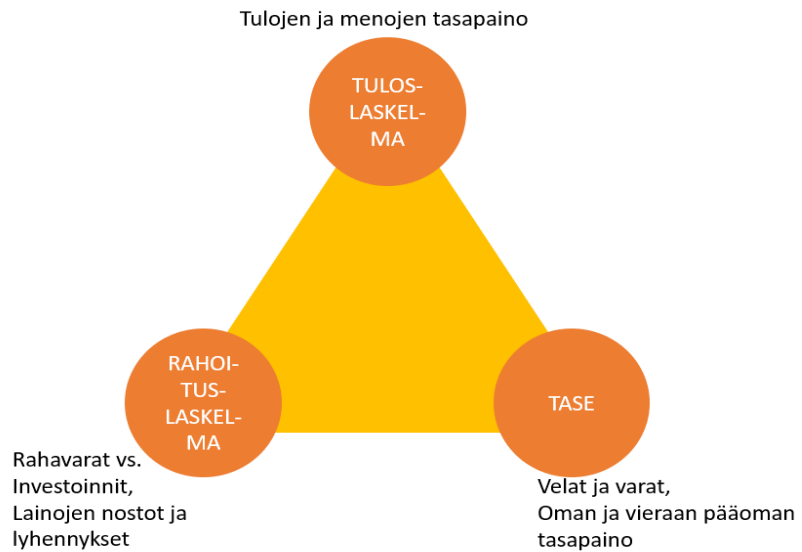
Kaupunginhallitus päätti hankkia kaupungin omistukseen Kookinkallio-nimisen tilan Destia Oy:ltä. Kiinteistökauppaan sisällytettiin myös kivijalosteiden osto ja eräitä muita palveluita ja tarvikkeita. (Kuvituskuva. Pixabay.com)

Kaupungin taloudellinen asema 2024

Kuntatalouden hoito eroaa oleellisesti yritystalouden tai yksityistalouden hoidosta. Kunnan on keskiyttävä palvelujen tuottamiseen ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen verorahoituksen ja valtionosuuksien avulla. Yritystaloudessa tavoitteena on voiton tuottaminen ja yrityksen kilpailukyvyyn parantaminen markkinoilla. Yksityistaloudessa puolestaan on tarkoituksena yksilön tai perheen taloudellisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaaminen, jolloin päätökset tehdään henkilökohtaisten tarpeiden ja tavoitteiden perusteella. Tuloksen, taseen sekä rahoituksen muodostaman yhteyden tarkastelu antaa riittävän monipuolisen kuvan kuntatalouden tilasta (ks. kuvio 3).

Pitemmällä tähtäimellä kunnan on kyettävä pitämään taloutensa tasapainossa, jotta se pystyy toteuttamaan päätavoitteensa tuottaa palveluita ja hyvinvointia kuntalaisille.

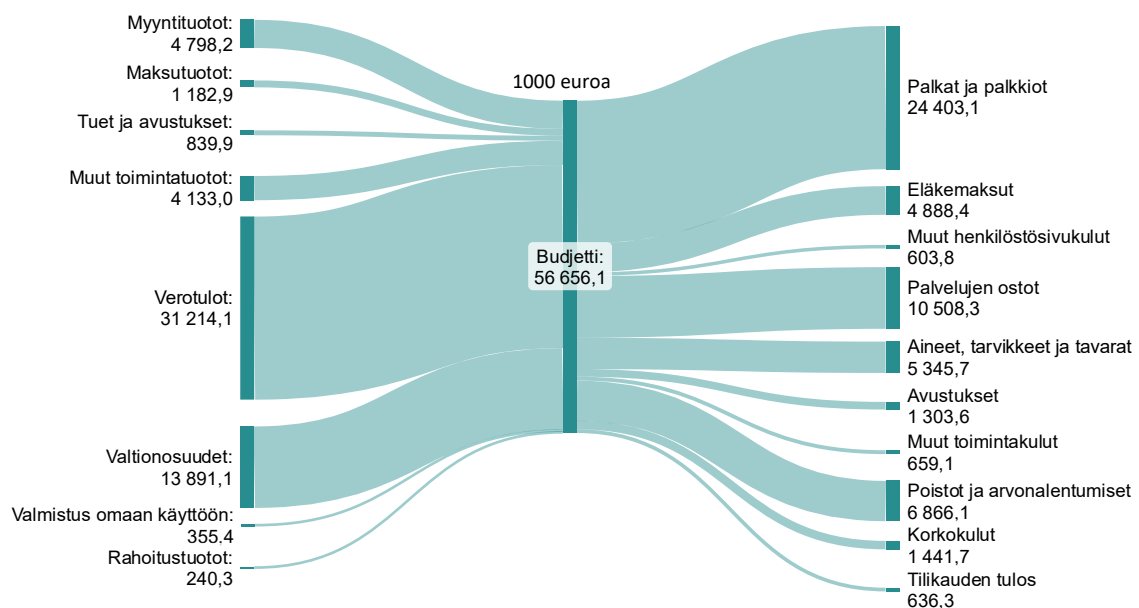
Vuonna 2024 kaupungin tilinpäätös oli viidentenä peräkkäisenä vuotena ylijäämäinen. Talousarviossa

Kuvio 3. Kuntatalouden tasapainon osa-alueet

ennakoidun alijäämän sijaan tuloksena oli 0,6 miljoonan euron ylijäämä. Kaupungin taseessa oli tilikauden 2024 lopussa 26,7 miljoonan euron kertynyt ylijäämä.

Taseen kertynyt ylijäämä ymmärretään usein taloudellisena puskurina vastaisia investointeja ja ylimääräisiä kustannuksia varten. Ylijäämä ei

Kuvio 4. Mistä kaupungin rahat tulevat ja minne ne menevät? Lapuan kaupungin tilinpäätös 2024.

kuitenkaan automaattisesti ole käytettävissä ilman likvidin omaisuuden (esim. sijoitukset) myyntiä.

Kaupungin nettoinvestoinnit olivat 6,9 miljoonaa euroa. Kaupungin lainakanta kasvoi edellisvuodesta ollen vuoden 2024 lopussa 64,3 miljoonaa euroa. Asukasta kohti laskettuna lainaa oli 4583 euroa asukasta kohden.

Kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen yhteenlaskettu tilikauden alijäämä oli noin 294 000 euroa, mikä pudotti konsernitilinpäätöksen ylijäämän noin 387 000 euroon. Tytäryhtiöt ovat velkaisia, mikä lisää konsernin rahoitusriskiä.

Tulorahoituksen riittävyys

Vuosikate on se rahamäärä, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Se on keskeinen luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Kun vuosikate on poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävällä tasolla.

Vuonna 2024 kaupungin vuosikate pieneni edellisvuodesta kolmanneksen 7,5 milj. euroon. Vuosikate riitti kattamaan 6,9 milj. euron suuruiset poistot.

Koko konsernin vuosikate oli niin ikään lähes kolmanneksen edellisvuotta pienempi: 9,8 milj. euroa.

Lainanhoitokate mittaa tulorahoituksen riittävyyttä vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kun lainanhoitokate on 1 tai suurempi, tulorahoitus riittää vieraan pääoman kuluihin. Jos tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan lainan hoitamiseen ottamaan uutta velkaa, myymään omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Lapuan lainanhoitokate oli vuonna 2024 edellisvuotta heikompi, painuen 0,9:ään.

Maksuvalmius

Kaupungin maksuvalmiutta mitataan konkreettisesti tunnusluvulla: kassan riittävyys päivissä. Se kertoo, monenko päivän kassamenot voitaisiin maksaa kaupungin rahavaroilla. Vuonna 2024 rahat olisivat riittäneet 19 päivän menoihin, kun edellisenä vuonna tunnusluvun arvo oli 18 ja sitä edellisenä 16.

Vakavaraisuus

Kunnan vakavaraisuutta arvioitaessa on huomattava ero liikeyritykseen: kunta ei voi mennä konkurssiin. Vakavaraisuus on kuitenkin tärkeä mittari

siksi, että velkaantuneen kunnan on vaikea selviytyä käyttötalouden menoista.

Kuten tasekirjassa todetaan, kaupungin nettoinvestointien ollessa jo pitkään tulorahoitusta suuremmat, kaupunki on velkaantunut. Koko konsernin lainakanta kasvoi 1,6 prosenttia edellisvuodesta 100,6 miljoonaan euroon, eli 7 172 euroon asukasta kohti.

Konsernin omavaraisuusaste heikkeni hieman ollen 32 prosenttia. Tunnusluvun arvo osoittaa velkarahoituksen olevan edelleen merkittävän suuri.

Kriisikuntakriteerit

Kunnan kohdalla arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa (4 vuotta).

Vuonna 2019 voimaan tulleen uuden lain mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos

kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa, joka on neljä vuotta tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien

tai jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa,

tai rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;

kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;

asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;

konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Voimassa olevien säännösten mukaisessa tarkastelussa eivät kriisikunnan kriteerit Lapualla täyty. (Ks. taulukko 2 seur. sivulla)

Taulukko 1. Lapuan kaupungin talouden tarkastelu kriisikuntakriteereillä vuosina 2020–2024.

Kriteeri	2020	2021	2022	2023	2024
Alijäämän kattaminen 4 vuoden määräajassa	Ei alijäämää	Ei alijäämää	Ei alijäämää	Ei alijäämää	Ei alijäämää
Alijäämä ed. vuonna ≥ 500 € tai ko. Vuonna ≥ 1000 €	Ei toteudu	Ei toteudu	Ei toteudu	Ei toteudu	Ei toteudu
Konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde	141,6 %	145,6 %	119,7 %	148,7 %	105,4 %
Tuloveroprosentti vs. kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti	+1.53 %-yks.	+1.48 %-yks.	+1.49 %-yks.	+1.48 %-yks.	+1.43 %-yks.
Konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä vs. kaikkien kuntien keskiarvo	ok	ok	ok	ok	Kaikkien kuntien keskiarvo ei saatavissa
Konsernin lainanhoitokate	1,0	1,1	0,9	1,1	0,8

Tarkastuslautakunnan arvio

Lapuan kaupungin talouden tila näyttäytyy vuoden 2024 tilinpäätöksessä selkeästi paremmalta kuin talousarviossa voitiin olettaa. Kaupungin tilinpäätös on ylijäämäinen ja tulorahoitus on riittänyt poistoihin.

Kaupungin maksuvalmius parani hiukan, sillä kassan riittävyys nousi 19 päivään edellisvuoden 18 päivästä. Tämä on myönteinen kehitys, mutta kaupungin likviditeetti on edelleen haavoittuvainen.

Kaupunki on pystynyt välttämään kriisikunnille tyypilliset ongelmat, kuten merkittävät alijäämät ja heikon tulorahoituksen. Konsernin tytäryhteisöjen velkaisuus ja konsernin yleinen velkarasitus ovat kuitenkin edelleen huomionarvoisia riskejä, jotka vaativat tarkkaa seurantaa ja hallintaa. Kaupungin tulee jatkossakin keskittyä talouden tasapainottamiseen ja pitkäjänteiseen suunnitteluun, jotta se voi jatkaa kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä ja palvelujen tuottamista tehokkaasti. Tulevan uimahalli-investoinnin kustannusten toteutumista on seurattava erityisen tarkasti.

4 Edellisen vuoden arviointihavainnot

Kaupunginhallitus on antanut valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin vuoden 2023 arviointikertomus antoi aiheita. Kaupunginvaltuusto merkitsi tiedoksi yleishallinnon ja lautakuntien selvitykset ja kannanotot vuoden 2023 arviointikertomukseen. Alla olevaan on nostettu lausunnossa mainitut keskeisimmät toimet.

Strategiatyö ja strategian toteuttaminen

Tarkastuslautakunta korosti, että strategiaa tulisi kehittää joustavana prosessina, joka tarkentuu vaalikausien yli ja jalkautuu läpi koko organisaation. Strategisten tavoitteiden syvempi sisältö tulisi olla ymmärrettävissä kaikilla tasoilla.

Kaupunginhallitus toteaa vastineessaan, että strategiaa arvioidaan säännöllisesti osana talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja, ja että strategiaa voidaan päivittää nopeasti tarpeen mukaan. Sitovat vuosittaiset tavoitteet johdetaan strategiasta ja toteutumat raportoidaan neljännesvuosittain.

Vaikka kaupunginhallituksen vastaus tunnistaa arviointikertomuksen havainnot, se ei sisällä konkreettisia esimerkkejä siitä, miten strategian jatkuva tarkentuminen tai jalkauttaminen näkyy käytännön johtamisessa tai henkilöstön arjessa. Esimerkiksi keski johdon roolia tiedon ja tavoitteiden välittäjänä ei käsitellä lainkaan.

Strategisten tavoitteiden toteutuminen: väestönkehitys ja työpaikkaomavaraisuus

Tarkastuslautakunta totesi, että kaupungin toimenpiteet eivät ole riittäneet väestönkasvun tavoitteen saavuttamiseen, ja että muuttoliikkeen vahvistuminen edellyttää vetovoimatekijöiden parantamista sekä työpaikkojen lisäämistä.

Kaupunginhallituksen vastaus perustuu tilastotarkasteluun, jossa todetaan, että vaikka luonnollinen väestönmuutos on negatiivinen, muuttovoitto oli vuonna 2023 positiivinen. Lisäksi mainitaan työpaikkojen ja yritysten määrän kasvu, mutta tilastot ovat pääosin vuodelta 2022.

Vastauksessa ei kuitenkaan arvioida jo tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta eikä esitetä uusia konkreettisia keinoja tilanteen parantamiseksi. Tarkastuslautakunnan huoli strategisten tavoitteiden toteutumisesta jää vastaamatta.

Talouden tasapaino

Lautakunta kiinnitti huomiota kaupungin konsernitalouden korkeaan velkaantuneisuuteen ja korosti investointien rahoittamista tulorahoituksella. Toimenpideohjelman noudattaminen nähtiin keskeisenä.

Vastauksessa todetaan, että velkakestävyyttä arvioidaan kokonaisuutena ja että lyhyellä aikavälillä investointeja voidaan rahoittaa velalla, jos tuottavuus paranee. Vuoden 2023 tulorahoitusaste (133,4 %) oli hyvä. Lisäksi kaupungilla on talouden tasapainotamisohjelma.

Vaikka vastaus osoittaa taloustilanteen hallintaa lyhyellä aikavälillä, siinä ei tuoda esiin pitkän aikavälin velkariskien hallinnan konkreettisia keinoja. Erityisesti konsernin investointien strateginen tarkastelu jää puutteelliseksi.

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen: konserniyhdisteiset

Tarkastuslautakunta huomautti, että tytäryhtiöiden tuottokyky on heikko suhteessa niiden pääomaan, ja että konserniohjeen noudattamista tulee valvoa tiukemmin.

Vastauksessa todetaan, että konserni johto on ohjeistanut tytäryhtiöitä ja että ohjetta päivitetään. Samalla kuitenkin todetaan, että useimpien tytäryhteisöjen tehtävä ei ole tuottaa voittoa vaan palveluja. Tuloksenteokkyvyn parantamiseen ei esitetä toimia.

Kaupunginhallitus ei käy lainkaan läpi, miten ohjeiden noudattamista aiotaan konkreettisesti valvoa, eikä arvioi nykyisen konsernirakenteen toimivuutta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Vastaus jää tässä kohdassa varsin yleisluontoiseksi eikä osoita aitoa reagointia tarkastuslautakunnan havaintoihin.

Sisäinen valvonta

Lautakunta kehottaa arvioimaan sisäisen valvonnan prosessia niin, että ristiintarkastuksen periaate toteutuu ja tarkastettava ei koskaan tarkasta omaa toimintaansa.

Vastineessa todetaan, että tätä periaatetta noudatetaan ja että kyselylomakkeet ovat tärkeä väline valvonnan ymmärtämisessä. Käytäntöjä ei kuitenkaan avata lähemmin, eikä ole osoitettavissa, että järjestelmät tosiasiallisesti estäisivät esteellisyydet.

Valvontaa koskeva vastaus on sävyiltään puolustava eikä tuo esiin, miten sisäistä valvontaa on kehitetty arviointikertomuksen havainnon jälkeen. Riskienhallinnan vaikuttavuutta ei arvioida.

Henkilöstöraportti

Lautakunta toi esiin poissaolopäivien suuren määrän ja korosti työhyvinvoinnin ottamista henkilöstöpolitiikan keskiöön.

Vastauksessa eritellään poissaolojen koostumus yksityiskohtaisesti ja todetaan, että sairauspoissaoloja oli 15 päivää henkilötyövuotta kohden. Työhyvinvoinnin merkitys tunnustetaan.

Vaikka vastaus tarjoaa hyvää tietoa, siinä ei esitetä, mitä kehittämistoimia on toteutettu tai aiotaan toteuttaa poissaolojen vähentämiseksi. Tarkastuslautakunnan kehoitus nähdä työhyvinvointi strategisena johtamiskysymyksenä jää vaille konkretiaa.

Investointien toteutus ja suunnittelu

Lautakunta korosti, että investointien tulee perustua tulo-rahoitukseen ja kokonaistaloudellisiin vaihteluihin.

Kaupunginhallitus tunnustaa periaatteet ja mainitsee, että investointien vaikutukset käyttötalouteen otetaan huomioon, mutta varoittaa myös korjausten laiminlyönnin riskeistä.

Vastauksessa on nähtävissä tasapainoinen näkemys, mutta investointien arviointikriteeristöä tai päätöksenteon tueksi kehitettävistä työkaluista ei ole mainintaa. Vastaus ei osoita konkreettista kehittämisotetta.

Talousarvioprosessi ja toimialojen osallistaminen

Lautakunta painotti keski johdon ja strategisen tason tiedon yhdistämistä talousarvion laadinnassa sekä budjettiseurannan kehittämistä hallintokunnissa.

Kaupunginhallitus korostaa yhteistyön merkitystä ja toimenpideohjelman tavoitteita. Talousarvion tulee perustua toimielinten linjauksiin, eikä uusia palveluja käynnistetä ilman säästövaikutusta.

Vaikka vastaus osoittaa linjakkuutta, se ei käsittele talousarvioprosessin konkreettista kehittämistä keski johdon ja strategisen johdon näkökulmista. Toimialojen osallistamista ja hallintokuntien seuranta ei kuvata tarkemmin.

Sivistyslautakunnan vastaukset: talous, tavoitteet ja yhteistyö

Rehtoreiden kuulemisessa nousi esiin tarve osallistavammalle budjetoinnille ja erityisesti erityisen tuen tarpeiden paremmalle huomioimiselle.

Sivistyslautakunta kuvaa kuukausittaista seurantaa ja yksiköiden mahdollisuuksia tehdä budjettimuutosehdotuksia. Toteumavertailut ja koulutus mainitaan, mutta koulujen osallistaminen jää ohueksi. Rehtorien toivoma ennakoiva ja joustavampi budjettointimalli ei saa vastauksessa kannatusta.

Yhteistyö eri hallintokuntien välillä tunnustetaan, mutta sen kehittämisestä ei esitetä konkreettista suunnitelmaa.

Oppilashuolto ja kouluterveyskysely

Lautakunta korosti oppilashuollon resursoinnin riittävyyttä ja yhteistyöverkoston merkitystä. Myös kiusaaminen ja turvallisuudentunne nousivat esiin.

Sivistyslautakunta toteaa kiinnittävänsä huomiota havaintoihin ja kehittävänsä toimintaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tueksi. Toimenpiteitä ei kuitenkaan yksilöidä eikä aseteta tavoitteita tai mittareita.

Oppilashuollon osalta vastaus jää yleiselle tasolle, eikä se osoita selkeää suunnitelmaa toiminnan kehittamisestä.

Hyvinvointilautakunnan vastaukset

Lautakunta kehotti kehittämään talousseurantaa ja vahvistamaan kolmannen sektorin yhteistyötä. Vastauksessa todetaan, että talousseuranta on kuukausittaista ja kokouspöytäkirjojen liitteenä nähtävissä. Vapaaehtoistoiminnan koulutus nostetaan esiin uutena avauksena.

Kaupungin tuki yhdistyksille jäi kuitenkin vertailussa alle valtakunnallisten kriteerien. Hyvinvointilautakunta ei käsittele, miten osallisuuden ja elinvoimisuuden tukemista aiotaan parantaa.

Yhteenveto

Vuoden 2023 arviointikertomuksen kannanottoihin annetut vastaukset osoittavat monin paikoin muodollista myönteisyyttä, mutta konkreettisia,

mitattavia tai aikataulutettuja toimenpiteitä esitettiin vähän. Useat keskeiset huomiot, kuten strategian jalkauttaminen, väestönkehityksen suunnan muuttaminen, oppilashuollon vahvistaminen ja sisäisen valvonnan toimivuus, jäivät vastausten perusteella ilman selvää etenemissuunnitelmaa. Eri-tyisesti sivistyslautakunnan ja konsernijohtoon vastauksissa olisi ollut tilaa laajemmalle reagoinnille.

Tarkastuslautakunnan kannalta on olennaista seurata jatkossa erityisesti sitä, miten annetut vastaukset johtavat todellisiin, todennettaviin toimiin kaupungin strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi.

Tarkastuslautakunta seuraa tarkalla silmällä edellisen vuoden arviointihavaintojen toteutumista. (Kuvituskuva. Pixabay.com)

5 Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle

Lapuan kaupungin tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2024 Lapuan kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto edellyttää kaupunginhallitukselta arviointikertomuksessa esitettyihin kannanottoihin ja havaintoihin lausunnot ja toimenpide-esitykset niin, että ne voidaan käsitellä hallituksessa 30.9.2025 mennessä.

Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen lausunnot ja toimenpide-ehdotukset tulee toimittaa kaupunginvaltuuston lisäksi myös tarkastuslautakunnalle. Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaupunginhallitus esittää konkreettisia toimia, mitä kunkin aihealueen osalta on toteutettu ja mitä niillä on saavutettu tai tavoitellaan saavutettavan.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginvaltuusto myöntää vastuuvapauden tilivelvollisille tilikaudelta 1.1.–31.12.2024 lukuun ottamatta alla lueteltuja, joille vastuuvapautta ei tule myöntää Kookinkallion kiinteistökaupassa tehdyn hankintalain noudattamatta jättämisen vuoksi. Tarkastuslautakunta on toimittanut kaupan arvioinnista kaupunginvaltuustolle erillisen lausunnon.

Kaupunginjohtaja Satu Kankare
Tekninen johtaja Mirva Korpi
Kaupungingeodeetti Markku Turja
Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Kai Pöntinen
Kaupunginhallituksen I varapuheenjohtaja Pekka Kivisaari
Kaupunginhallituksen II varapuheenjohtaja Riitta Kangasluoma
Kaupunginhallituksen jäsen Ritva-Leena Heikkinen
Kaupunginhallituksen jäsen Pekka Hella
Kaupunginhallituksen jäsen Jenni Huttunen
Kaupunginhallituksen jäsen Hanna-Maria Kortesoja
Kaupunginhallituksen jäsen Helena Lahtinen
Kaupunginhallituksen jäsen Sari Oja-Lipasti
Kaupunginhallituksen jäsen Esa Rintala
Kaupunginhallituksen jäsen Marcus Toppari

Tarkastuslautakunta saattaa asian kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi.

Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin johtoa, henkilökuntaa, tilintarkastajaa, lautakunnan sihteerä sekä tarkastuslautakunnan kuulemia asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä.

Tarkastuslautakunta